

ВІСНИК

VISNYSKI

ДІСЕРЗАЛД

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVII Ч. 5 (289)
YEAR XXVII No. 5 (289)

ТРАВЕНЬ 1973
MAY 1973

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ЗМІСТ

Звернення в 40-ву річницю голодової облоги України	1
С. Корнич — Огляд світових подій	2
М. Трихрест — Калптур московсько-большевицького народбивства	6
Василій — Думки з підпілля	10
Д-р М. Кушнір — Проблеми перед нами	12
До Екзекутиви УККА — Становище ГУ ООЧСУ до стану, що витворився навколо українських студій при Гарвардському університеті та ФКУ	16
Я. Гриневич — Про це будуть говорити самі поляки	18
Петро Кізко — Вони живуть серед нас	21
Вол. Мартин — Червоний поляк про українську проблему і III Райх	22
Ів. Левадний — День українського моря	25
В. С-ко — Рецензія на „рецензію”	28
Сторінка ОЖ ОЧСУ	
Медаля княгині Ольги для пані Пат Ніксон	30
Оксана Ашер — Незабутні постаті	31
М. Островерха — Смерть Сократа	33
З життя Відділів	30
Хроніка	31

ВІСНИК

ЗВЕРНЕНЯ В 40-ВУ РІЧНИЦЮ ГОЛОДОВОЇ ОБЛОГИ УКРАЇНИ

Українська спільнота в ЗСА у скорботі пригадує людям вільного світу, як большевицький уряд ССР в голодовій облозі України виморив сім мільйонів українського населення 1932-33 років. Уперше в людській історії большевики, борючись з українською національною ідеєю, застосували плянований голод, як політичну зброю в імперській політиці московського великорадянства. Щоб зліквідувати соціальну базу української нації — індивідуальне сільське господарство, московський уряд большевиків під час колективізації сільського господарства вивіз з України в сибірські простори сотні тисяч статечнішого українського селянства, а по селах України дбайливо, за пляном зорганізував голод.

Вінстон Черчілл у своїх спогадах „Друга світова війна” розповідає, що під час його зустрічі в Москві 15 серпня 1942 р. він запитав у Сталіна: „Чи труднощі цієї війни можуть бути порівняні з труднощами колективізації?!” — „О, ні, колективізація була суцільним кошмаром! Але ця акція була абсолютно потрібна для Росії!” — заявив тодішній диктатор ССР, культ якого послідовно відновлює нинішнє керівництво ССР.

Голодову акцію, потрібну для неподільності ССР, московський уряд і ЦК ВКП(б) дбайливо сплянували в посиленіх темпах колективізації сільського господарства України. Урожай того року був середній. Зібраного в Україні збіжжя вистачило б для її населення і на господарські потреби майже на два роки. Але плян заготівлі збіжжя, наданий з Москви, значно перевищував урожай, і тому збіжжя було силою забрано „під мітлу” в час молотьби з колгоспів, у яких уже було об’єдкано коло 80% сільських господарств. Слідом за основним пляном хлібозаготівлі Москва надала додатковий плян здачі „залишків сільськогосподарських продуктів”.

Для проведення плянованого грабунку ЦК ВКП(б) вислав в Україну 25.000 дібраних активістів з міст — виключно росіян. Вони, спираючись на озброєні загони міліції і війська ГПУ, забирали у селян-колгоспників „залишки збіжжя”. Забирали навіть недопечений хліб з печей і насіння городини у вузликах, організовуючи голод. А диспозицією у боротьбі Москви проти українського селянства став закон уряду ССР з 7 серпня 1932 р., яким „узаконено” необмежену сваволю окупаційної влади в розправі над українським селянством.

За спроби голодних селян назбирати колосків на стерні чи на дорозі їх засуджувано на 10 років заслання до північних просторів. З колгоспів було забрано і посівні фонди, щоб голодні селяни не зужили їх. В містах посилено нагляд, щоб підприємства і установи не приймали на працю сільського населення. Шляхи до міст охоронялися міліцією і поліційними загонами ГПУ — вся Україна в час акції, „потрібної для Росії”, нагадувала військовий табір.

Навесні 1933 р. голод набув нечуваних розмірів. По хатах, на вулицях і дорогах до міст лежали трупи. З міст, куди пробивалися селяни, заморених вивозили спеціальні транспортові колони і скидали на полях як сміття. Розум рідмовляється збагнути те, що діялось 40 років тому в Україні, де большевицький уряд винищував селянство, щоб зберегти відновлену імперію з вивіскою ССР. В Росії, яка споживав українське збіжжя, голоду не було. Московське радіо, прославляючи перемогу соціалізму в колективізації, в якій було „розділто гнізда українських націоналістів”, горланило, що „жити стало ліпше, жити стало веселіше”. Хлібосховища в Росії були повні збіжжя, а з чорноморських і озівських портів велетні пароплави західних країн вивозили „надвишки” українського збіжжя, проданого урядом ССР за дуже дешеву (демпінгову) ціну. 1932 р. вивезено зер-

C. Корніг

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

1973 рік розпочався історичною подією, яка має значення не тільки для історії ЗСА, але й для цілого світу — 27 січня у Парижі підписано договір про припинення війни у В'єтнамі, а 29 березня президент Ніксон виголосив через телевізію промову, в якій між іншим сказав, що коли він зайняв пост президента чотири роки тому, то війна у В'єтнамі забирала тижнево 300 американських вояків, а армія ЗСА у тій країні начислювала 550 тисяч. Головним його завданням було закінчення твої війни на гонорових умовах. Тепер, по 12 роках, у В'єтнамі нема американських військ, а останній транспорт американських полонених вернувся додому. 17 мільйонів мешканців Пів-

денного В'єтнаму мають запевнене право вибору власного уряду, без сторонньої інтервенції. Завдяки програмі „в'єтнамізації” та країна має силу, щоб боронити свої права.

Війна у В'єтнамі закінчена, але миру там нема і, мабуть, скоро не буде. Залишається стан московської віроломної тактики „ні війни, ні миру”. Війна у Камбоджі триває. Проте, війна у В'єтнамі є тільки вступом до розвитку проблем, які назривають в Південній Азії. Спроба стабілізації і утримання дуумвірату — поділу світу на сфери впливу поміж ЗСА і Москвою — не є можливим тому, що на світовому політичному обрії з'явилася третя сила — червоний Китай, який має імперіалістичні тенден-

на і борошна 1.760.000 тонн, 1933 р. — 1.717.500 тонн.

Голод і ліквідація свідомішої частини українського селянства — „розкуркулювання” були спрямовані проти цілої нації, її державно-політичних домагань і боротьби за них. В тому ж пляні боротьби проти всієї нації уряд СССР провадив нищення українських культурно-освітніх закладів і національних кадрів, зліквідував УАПЦ. Подібне робить і нинішній московський уряд в Україні, винищуючи національно-творчі сили нації.

Український народ витримав катинський плян, скерований на його упокорення, і не припинив боротьби з московсько-большевицькою колоніальною системою, в якій Україну перетворено на колонію СССР. В 40-ву річницю зор-

ганізованого голоду національно-визвольні сили України, об'єднані національною ідеєю, ведуть боротьбу за національно-політичну свободу і державну незалежність.

В Україні, як і цілій імперії СССР, населення зазнає великих продовольчих труднощів. В деяких районах заведено частково карткову систему. Імперський уряд і ЦК КПСС, довівши до безвиглядного стану в сільському господарстві і кризової ситуації в промисловості, під ударами національно-політичних сил, шукає економічного порятунку в торгівлі з ЗСА і вільним світом. Напругу в СССР кремлівські душителі свободи нації і людини намагаються прикрити пропагандистсько-підступним миротворенням.

Пригадуючи катинські діла большевиків в 40-ву річницю національного геноциду в Україні, що його стосує уряд СССР дещо іншими способами і нині, ми апелюємо до всіх, кому дорога свобода людська і національна: Не вірте підступному миротворенню кремлівської диктатури ЦК КПСС! Не братайтесь з московським комунізмом, який сковує творчі сили поневолених націй, винародовлюючи їх! Підтримуйте боротьбу української й інших поневолених націй! Геть московський колоніалізм!

Український Визвольний Фронт у ЗСА

Квітень 1973 р.

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

ції. Зайнтересування Китаю світовою політикою стало більше динамічним від часу приступлення його до ОН і зайняття місця в Раді Безпеки. Сьогодні ЗСА не становлять такої потуги, якою були чверть сторіччя тому, і мусить вибирати собі партнера, щоб забезпечити мир у світі. Тепер є три конкуруючі сили — ЗСА, Москва і червоний Китай. Ще не можна сказати, котра потуга стане при боці ЗСА — Китай чи Москва. Обидві ці держави мають великий поступ в озброєнні. Грізною теж виглядає мільярдова людська сила Китаю з її азійським фанатизмом і фізичною витривалістю.

У світовій політиці червоний Китай помалу виходить на перше місце. В зв'язку з величезним приростом людності за кільканадцять років населення цієї країни переступить мільярд мешканців. Справа територіяльного поширення є його головною проблемою, що становить особливу загрозу для Москви.

Політична і господарська експансія Китаю на схід і півден, що має свою ціллю здобуття панівної ролі в країнах Азії і Африки, також є великою небезпекою для Москви. Але справжньою катастрофою для неї було б зближення країн Західної Європи з Китаєм.

У В'єтнамській війні Москва брала участь лише матеріальну, а ЗСА кривавилися. Китай осягнув перемогу, не встряваючи занадто у війну. Участь Москви в тій війні була скерована не тільки проти ЗСА, але також проти Пекіну. Під час В'єтнамської війни не тільки не дійшло до порозуміння між Китаєм і Москвою, але, навпаки, відносини між ними погрішилися.

Західні коментатори, обговорюючи причини розколу поміж Москвою і Китаєм, приходить до висновку, що основною причиною розколу були питання стратегії комунізму в боротьбі з „капіталістичними країнами”. Ішлося тут про спосіб реакції на зовнішній світ. Територіяльні претензії Китаю до Москви були болічками, які виникли пізніше. Це був тільки наслідок поденервування, а не основа конфлікту.

Справа укладу сил у світі — нині найбільш

актуальна тема в міжнародному світі — буде правдоподібно предметом обговорення під час поїздок Леоніда Брежнєва до ЗСА і Західної Німеччини, а прем'єра Японії до Москви. Китайський прем'єр Чжоу Ень-лай мав би приїхати до ЗСА під умовою, що перед тим Китай і ЗСА обміняються амбасадорами.

За значний успіх Брежнєва можна вважати недавно підписаний ним у Бонні 10-літній пакт про взаємну економічну допомогу і співпрацю.

Західня Європа, користаючи вже 28 років з миру, зміцнюється господарсько і щораз більше консолідується, прагнучи зайняти позиції, зближені до позицій одної з трьох конкуруючих потуг світу — ЗСА, Москви і червоного Китаю. Прилучення Західної Європи до тої чи іншої потуги мало б величезне значення. Одночасно зростають тенденції до певного ізоляціонізму в ЗСА і Західній Європі. Першою ознакою цих тенденцій є домагання сенатора М. Менсфілда відкликати з Європи всі або значну частину американських військ. А далі — американські фармери нарікають на митні бар'єри, що їх поставила Європейська Економічна Спільнота проти їхніх продуктів, а в Європі посилюються протиамериканські настрої, дуже часто без реальних причин.

Європейська Економічна Спільнота (ЕЕС) 9-ох держав Західної Європи нараховує тепер 253 мільйони людей. А члени оборонного союзу НАТО нараховують під збросю 2.500.000 вояків. Дві держави, члени НАТО — Англія і Франція — мають атомову зброю. Колишній американський амбасадор в ЕЕСпільноті Шецел пише, що коли б тепер ЗСА і Західня Європа розійшлися, то з того мала б користь тільки Москва. Цікавою була заява німецького соціалістичного уряду під проводом Брандта, що Німеччина й надалі залишиться членом НАТО і що приявність в Європі збройних сил ЗСА є конечною.

Розвиток світових подій вимагає від Європи і ЗСА якнайтіснішої господарської і мілітарної співпраці. В Європі розуміють це дуже добре. Виявилось це, зокрема, на конференції, яка відбулася 26 березня в Амстердамі, і в якій взяли участь 350 найвидатніших політичних діячів зі Західної Європи і Америки. Кон-

ференцію відкрив князь Бернард, чоловік голландської королеви Юліяни Вільгельміни. Генеральний секретар НАТО д-р Джозеф Лунс звернув увагу на те, що основою американсько-європейських відносин є забезпека атлантичного району. В дискусії порушувано справу конечності виготовлення спільної воєнної доктрини, а також справу Європейської Економічної Спільноти.

Президент Ніксон доціньює значення Європи в новому укладі міжнародних сил, як та-кож стосованих ним методів — „переговорів замість конfrontацій”. В розмовах з кореспондентами він подав до відома свої пляни візитії різних європейських країн восени ц. р.

Президент Ніксон не сказав, які країни від-відає, але заступник секретаря Білого Дому — Жерард Варрен заявив пізніше, що Президент може затриматись в Британії, Франції і Західній Німеччині. Темою його розмов має бути справа зміщення НАТО, при зменшенні кількості американських військ в Європі і поправа торговельних стосунків ЗСА з Європейською Економічною Спільнотою. Сподіваються, що подорож Ніксона розпочнеться після перегово-рів з Брежнєвим, який має прибути до Вашингтону 18-го червня.

Італійський прем'єр-міністер Джюліо Андреоті в квітні разом з міністром закордонних справ Джузеппе Медічі відвідав ЗСА. Андреоті прибув в часі некорисної для Італії внутрішньої політичної ситуації при високому рівні безробіття, зростанні дін і посиленій акції терористів крайніх лівих і правих політичних угруповань. Перед своїм виїздом Андреоті заявив, що ЗСА і Італія зв'язані такою тісною дружбою, що її ніякі події не можуть поставити під загрозу.

Заплановані президентом Ніксоном перетрактації з Брежнєвим, Чжуо Ень-лаєм і європейськими політичними провідниками в теперішній ситуації можуть бути успішними лише тоді, коли поділені на бльоки країни будуть в достатній мірі озброєні. Інакше кажучи, президент спирає оті „переговори замість конfrontацій” на „озброєному миру”.

На Заході розуміють, що Москві залежить на скликанні європейської конференції т. зв.

„безпеки Європи”, щоб одержати формальне підтвердження окупації країн Східної Європи і „статус кво”.

Президент Ніксон гостро виступив у своїй промові на конвенції Американської Федерації Праці проти чинників, які домагаються обмеження видатків на оборону. Він заявив, що на них спаде відповідальність за зри в майбутніх переговорів про обмеження нуклеарної зброї і взаємної редукції збройних сил в Європі. В такім випадку, сказав він, не буде мови про якубудь договореність, якщо ЗСА передчасно зменшать свої війська в Європі, не договорившися з людьми в Кремлі.

Варто ще згадати про стосунки ЗСА із Східною Європою. На студентській конференції в справі міжнародних проблем з'явився віцепреміністер закордонних справ Раш і виголосив реферат про політику президента Ніксона щодо країн Середньої і Східної Європи. Раш пригадав поїздку през. Ніксона до Букарешту в 1969 р. Була то перша візита президента ЗСА в столиці країни, керованої комуністами. В результаті підписано консулярний договір. Згадав далі візиту президента в Београді, столиці Югославії. Навесні 1972 р. президент відвідав Польщу, де підписано консулярну конвенцію, внаслідок якої буде відкрито польський консулят в Нью Йорку і американський в Кракові. На закінчення Раш зазначив, що поділена Європа ніколи не може бути дійсно безпечною.

На Близькому Сході продовжується гостра боротьба поміж Ізраїлем і арабськими краями у формі взаємних терористичних випадків. На початку квітня ц. р. Ізраїль провів терористичний випад у центрі Бейруту, столиці Ливану. Зодягнені в цивільне ізраїльські вояки прилетіли гелікоптерами до містечка Сідону, напали на будинки, в яких містилося командування арабської партизанської організації, і забили 30 арабів, в тім числі Моххамеда Юсефа Найяра, заступника провідника партизанської Організації Аль Фатах. Його жінка була тяжко поранена, а сина ізраїльці схопили. Згинув у стрілянині також другий видатний партизанський провідник Камаль Адван.

Згідно з ізраїльськими повідомленнями, ізраїльці провели атаку проти „баз терористів”. Всі учасники тої атаки вернулися додому. Чотирох з них було поранено. Той випад зроблено за кілька годин після того, як арабські терористи намагалися захопити ізраїльський літак з летовища біля столиці Кіпру — Нікосії. Одночасно інша група арабських терористів напала на будинок ізраїльського амбасадора у Нікосії. Обидві ці атаки не вдалися. Ізраїльська сторожа стріляла зі скоростріла з вікон літака і вбила одного терориста, другий піддався, а третій утік. Ті, що атакували будинок ізраїльського амбасадора, кинули бомбу, яка наробила матеріальної шкоди, але нікого не вбила.

Стюард Олсон в тижневику „Ньюзвік” написав статтю п. з. „Комплекс Масада”. Масада — це укріплення на горі в Ізраїлі, яке жили боронили колись від римлян „до останнього вояка”. Автор вважає, що подібний дух оборони за всяку ціну підтримує тепер ізраїльський уряд. Він пише, що без активної допомоги Москви араби не мають досить сил, щоб змінити теперішні кордони. Не можуть того осягнути і ЗСА. Арабські держави сьогодні безсильні, але з кожним днем багатіють і розбудовують промисл.

Відомий публіцист — Волтер Ліппман в інтерв'ю з кореспондентом газети „Вашингтон Пост” сказав, що історія призначила Ніксонові ролю президента, який має зліквідувати, розладувати і ввести у властиві рами романтичну епоху американського експансіонізму, інфляції обіцянок і надій на „велике суспільство”.

**

У Політбюрі ЦК КПСС зайшли останнім часом сенсаційні зміни. Число членів Політбюро збільшено до 16. Виключено з числа його членів недавнього секретаря ЦК КПУкрайни Петра Шелеста і Генадія Воронова, голову Ради Міністрів РСФСР. Пост генерального секретаря ЦК України зайняв тепер ставленець Брежнєва В. Щербицький. Призначено членами Політбюра міністра оборони ССР маршала Андрія Гречка, міністра закордонних справ Ан-

НА ПІДТРИМКУ „ВІСНИКА”

Список пожертв на Видавничий Фонд „Вісника”, що був проголошений в числі журналу за лютий ц. р. продовжуємо такими виплатами:

Відділ Об'єднання Жіноч ОЧСУ,

Асторія, Н. И.	50.00 дол.
Відділ Об'єднання Жіноч ОЧСУ, Йонкер,	100.00 дол.
Н. И.	
а) з посвячення пралора	20.00 дол.
б) з каси Відділу	100.00 дол.
41-ий Відділ ОЧСУ в Брукліні	30.00 дол.
Голова 35-го Відділу ОЧСУ п. Іван Ві- тюк — збірка на весіллі п. Ю. Волошина	32.00 дол.
з п-ю Фтомин	
Д. Оницзак, Брайдспорт, Конн.	10.00 дол.
Орест Кришталь, Лорейн, Огайо	20.00 дол.
Д-р Осин Ільків, Чікаго, Ілл.	20.00 дол.
Головна Управа ОЖ ОЧСУ — замість кві- тів на могилу сл. п. д-ра Д. Донцова	100.00 дол.
50 дол. на Пресовий фонд „Вісника” і	
50 дол. на покриття коштів його похорону.	
2-ий Відділ ОЧСУ, Нью Йорк	50.00 дол.

Видавництво „Вісник ОЧСУ” широко дякує Відділам ОЖ ОЧСУ, Відділам ОЧСУ і поодиноким особам за пожертви. ХТО ЧЕРГОВИЙ??

дріл Громика і голову КГБ Юрія Андропова. Це свідчить про посилення впливів військових кіл та політичної поліції і провіщає посилення репресій супроти дисидентів і „буржуазних націоналістів”. Свою близьку кар'єру почав Громико за Сталіна, продовжував за Хрущова і тепер користується великою симпатією у Брежнєва.

До нового складу Політбюра ЦК КПСС входять: Ю. Андропов, Л. Брежнєв, генеральний секретар і фактичний диктатор ССР, маршал А. Гречко, В. Гришин, А. Громико, А. Кириленко, секретар ЦК КПСС, О. Косигін, голова Ради Міністрів, Ф. Кулаков, Динуhamed Кунаев, Кирило Мазуров, Арвід Пельше, що має вже 75 років і незабаром піде на димісію, М. Подгорний, голова Президії Верховного Совету ССР, Д. Полянський, М. Суслов, О. Шелепін, В. Вербицький. Виглядає, що Леонід Брежнєв осягатиме щораз більшу владу коштом своїх дотеперішніх „рівних партнерів”.

У партійній чистці, що переводиться по всьому ССР, полетять десятки, якщо не сотні тисяч голів членів партії, обвинувачених у „бур-

M. Трихрест

КАПТУР МОСКОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОГО НАРОДОВБИВСТВА

Деякі завваги

Сенат ЗСА має перед собою завдання затвердити (ратифікувати) „Конвенцію проти народовбивства”, нарис якої був запропонований цій законодавчій установі ще 22 роки тому. А проте, саме тепер має місце рішучий натиск з метою прискореного затвердження цієї „Конвенції”, — натиск збоку СССР та всіляких його опікунів, переважно ліваків.

За американською Конституцією закони, схвалені Конгресом, мають бути узгоджені з нею, але в випадку договорів, чи умов, як от „Конвенція”, таких вимог немає; вони бо стають „найвищим законом країни”, бо стосуються „нових злочинів”, і тому потребують згоди лише Сенату без того, щоб перейти через Палату Репрезентантів.

Який зміст вкладається в слово „народовбивство”?

Перш за все з тямкою „народовбивство” пов’язується уявлення про масове винищування жidів гітлерівцями або вбивства в Тибеті, доконані червоними китайцями, мордування большевиками балтійців та мадярів або навіть масові вбивства в Біяфрі.

Жуазному націоналізмі”, бюрократизмі, моральному розкладі, пасивізмі та інших „смертних гріхах”. 14-мільйонова КПСС набрякла своїм членством до такої міри, що втратила остаточно характер „авангарду світового пролетаріату”. Брежнєв та його колеги хочуть відродити в ній „бойовий дух” і позбутися з неї баласту, отих посідачів „хлібних карток”, як називають підсоветські люди партійні квитки. Але навряд чи вдасться йому з цієї монгомільйонової маси бюрократів зробити ідейних „будівників комунізму”. Після розвінчення Сталіна годі виповнити ідейний вакуум, що постав у тій партії-касті паразитів.

На жаль, „Філліс Шлафлі Ріпорт (П. Скр. 618, Алтон, Іллінойс 62002)” за березень 1973 року, який у ділянці документації був частково використаний для цього повідомлення, не згадує про не менш жахливі злочини — вбивство большевиками українців та інших поневолених народів, хоч взагалі „Конвенція проти народовбивства” може створювати в людях прихильне до себе настановлення, бо, мовляв, вона забороняє подібні злочини в майбутньому.

Але вивчення нарису „Конвенції проти народовбивства” доводить, що якраз масові вбивства вилучені з обсягу цих страхітливих злочинів.

Коли нарис „Конвенції” був первісно уложеній, злочин народовбивства був визначений, як убивство (або змова з метою вбивства, замах на життя чи співучасть у вбивстві) супроти груп чи членів їх на расовому, релігійному, національному та політичному грунті.

Без огляду на це, коли в грудні 1948 р. Генеральна Асамблея ОН приймала „Конвенцію проти народовбивства”, слово „політичний” було скреслене. Оскільки всі народовбивчі чини комуністів мали тільки політичне тло, можливість застосування „Конвенції проти народовбивства” таким робом для них вилучена. Як відомо, одним із заступників генерального секретаря ОН з-правила є совєтський комуніст; сама ж організація ОН є „установою Гієса-Молотова”, цебто створеною під великими впливами першого, як атомового шпигуна на користь советів, а другого, як міністра СССР.

Алджер Гієс був одним із головних дорадників президента Рузвелта. В розділі II-му теперішнього нарису „Конвенції” зазначено, що народовбивство становить собою дії, доконувані з метою знищити цілковито або частково ту чи іншу національну, етнічну, расову або релігійну групу, як таку, а саме: вбивство членів групи; спричинення поважних тілесних та розумових (психічних) ушкоджень супроти них; навмисне створення умов життя з розрахунком на

те, щоб та чи інша група знищувалася цілковито або частково; запровадження таких заходів, які унеможливлювали б приріст населення в групах, та примусове перекидання дітей однієї групи до другої.

Отже, ніби все в порядку, але перелічені злочини, безперечно політичного характеру, не підлягають „Конвенції”, бо вони не визнаються за такі, і тому не є предметом міжнароднього значення, підлягаючи місцевому судівництву. Комуністи ж самі себе не будуть судити, а надто, коли жертвами їх народовбивчої політики є „вороги народу” або „буржуазні націоналісти”.

„Співучасть” урядів у доконуванні народовбивства

З метою визнати народовбивство міжнароднім злочином і вилучити його таким чином з-під засягу місцевого судівництва, деякі правники американської делегації до ОН зробили були спробу запровадити до нарису „Конвенції проти народовбивства” вимогу визначення в ньому урядової співучасти. Але ця вельми важлива вимога була залишена на боці. Американці в цій справі поступилися перед комуністами.

Потворно-яскраві народовбивчі злочини гітлерівців супроти жидів або масове мордування большевиками поляків та латишів і червоними китайцями тибетанців, — були доконані передусім і виключно за намовою, зарядженням і вказівками урядів.

„Декрет” ч. 1, виданий комуно-большевицькою владою 7-го листопада 1917 р. про скасування приватної власності на землю, засоби виробництва й сполучення та про вивласнення торгівлі й фінансів, як і „декрет”, виданий в 1932 р., про „ліквідацію куркуля як кляси”, становлять собою приклади урядових провокацій супроти середніх, за маєтковим станом, груп населення, фізичне знищування яких доконувалося всіма терористичними органами влади й особливо жахливою Че-Ка, створеною в 1918 р.

Покійний Франк Е. Голман, як президент Американського Правничого Товариства (Америкен Бар Ассосіейшен), насвітлюючи великий недолік нарису „Конвенції” про усунення з нього згадки про співчасть урядів у народовбив-

стві, зазначав, що він (нарис) був уложений навмисно в розрахунку на безкарність за доконані народовбивчі злочини в Росії і сателітних країнах, і що цей нарис не може бути застосований проти урядів, які допускаються народовбивства — ліквідації політичних груп, як „ворогів країни”. При уложені цього нарису переслідувано, як підкresлював Голман, мету „заспокоїти чи задобрити росіян”, цебто складників американської політики, унапрямлюваної за останні 30-40 років лиховісною Радою Чужоземних Стосунків (Каунсіл ан Форін Рілейшнс), відповідальної, між іншим, за нехтування народовбивства советами в Україні та інших країнах, поневолених комуно-большевиками, навіть на папері, а то, щоб не „дратувати” москалів.

Американське Правниче Т-во не погоджувалося з лихим, в істоті справи протилюдським змістом нарису „Конвенції проти народовбивства” й у своєму становищі, оприлюдненому 8-го вересня 1949 р., відкинуло його. Після того опікуни совєтів, інтернаціональна зграя, роками намагалися впливати на Американське Правниче Т-во в напрямі зміни його від’ємного ставлення. Та, без огляду на ті комунофільські заходи, Т-во в своїй заяві з 23-го лютого 1970 р. підтвердило своє відмовне становище щодо затвердження (ратифікації) теперішнього нарису „Конвенції”.

Визначний американський правник, Альфред Швеппе підкresлював, що американська делегація до ОН, намагаючись дійти згоди з комуністичною стороною, робила поступки, відступала від зasad справедливості й гуманності. Але поблажливе ставлення до комуністів не зупиняло їх від народовбивчих злочинів, як от, наприклад, у Мадярщині в 1956 та в Чехо-Словаччині в 1968 роках. Як зазначав Швеппе, первісний нарис „Конвенції” містив у собі „політичні групи”, але тоді совети рішуче заявили свою нехіть, і американська делегація відступила. Так само поступилися американці і перед вимогами комуністів усунути з нарису „Конвенції” точки про участь урядів у доконуванні народовбивства. Таким чином комуністи, а зокрема московські большевики дістали правну підставу чинити свою криваву розправу з „ворогами народу”, а сама „Конвенція” пере-

творилася не лише на безвартісний кусень паперу: теперішній нарис „Конвенції проти народовбивства” став для комуністичних розбійників „червоною шапочкою”.

А головний редактор Журналу Міжнародного Права, Джордж А. Фінч, заявив у сенатській Підкомісії чужоземних стосунків в січні 1950 р., що „Конвенція проти народовбивства” становить собою разючий приклад міжнародної угоди, як знаряддя баламутства. В тому вигляді, як народовбивство визначене в „Конвенції”, остання не стосується масових убивств і нищення людей тоталітарними урядами, навпаки, вона „задобрює” такі уряди; вона уможливлює продовження ними тих потворних злочинів за залізною заслоною, які мають там місце супроти тисяч людей, затаврованих, як „вороги комуністичної держави”.

Так само баламутством, що заводить людей у блуд, була й Декларація Генеральної Асамблеї ОН з 11-го грудня 1946 р., коли був схвалений первісний нарис „Конвенції проти народовбивства”, мовляв, „народовбивство є суперечне з моральними законами і духом ОН” і що в багатьох випадках цей злочин має місце на расовому, релігійному, політичному та іншому тлі, коли відповідна група знищується цілковито або частково. — В „Декларації” містилося звернення до держав, членів ОН, яке вимагало схвалення відповідних законів проти подібних злочинів.

За минулій час темні сили спромоглися так перекрутити, знепліднити зміст первісного нарису „Конвенції”, що вона стала „діялектичним запереченням” тих високих зasad моралі й людяності, на сторожі яких мала бстати ця „Конвенція”, що, однак, зовсім не турбувало ОН. Навпаки, ОН сприяли тому перекручуванню, що й накладає на них тавро „червоної мовниці”.

Мусимо бути справжніми амбасадорами

„От харцизи!” — виляється тихенько, про себе, той чи інший „політичний емігрант”, дізнавшись про крутійство червоних в тій або іншій ділянці їхнього наступу на західній світ. І на тому кінець, — „виладувався”.

Справа „Конвенції проти народовбивства” є першорядною; вона вимагає пильної уваги

й дій від усіх нас, які покищо мають відбувається в двох напрямах:

1. У заходах проти затвердження (ратифікації) в Сенаті ЗСА теперішнього, цілковито на руку червоних і на нашу згубу, нарису „Конвенції”;

2. У заходах з метою залучити до теперішнього нарису „Конвенції” точки, що стосуються народовбивства політичних груп, і визнання участі урядів у цьому злочині.

Усі зусилля в цій ділянці мають бути очолені й унапрямлювані відповідними організаціями, як от Український Конгресовий Комітет Америки (УККА) і тими його членами, які мають впливи серед поневолених народів, як от, наприклад, Антибільшевицький Бльок Народів (АБН).

Питання залучення до нарису „Конвенції” точки про народовбивство політичних груп має особливе значення, бо додатне його схвалення позбавляє червоних можливості („правної”) вимагати рахувати політичних емігрантів за звичайних утікачів і, отже, домагатися їх поворогу „на родіну”.

ДИСИДЕНТСЬКІ ТЕЧІЇ В СССР

В Амстердамі, в Голландії, заходом Фонду ім. Герцена вийшла недавно нелегально написана в СССР нова книжка Роя Медведєва, брата Жореса Медведєва, відомого біохеміка, що перебував тепер в Лондоні. В 1968 р. Рой Медведєв написав був книгу „До суду історії” про походження та наслідки „культу особи”, переслав її до ЦК КПСС і... був за це виключений з партії. Після того перейшов „лікування” в психіатричній лікарні і разом з братом написав книгу „Хто божевільний?” Остання його праця має назву „Книга про соціалістичну демократію”.

Аналізуючи рух дисидентів в Росії, Р. Медведєв відзначає три внутрішньопартійні течії в КПСС: неосталінську, помірковано-консервативну і партійно-демократичну, до якої зараховує себе самого. Р. Медведєв пише також про позапартійні течії, зокрема „західняцьку”, до якої, на його думку, належить академік А. Сахаров, засновник Комітету прав людини, течію „етичного соціалізму”, відміною якої є течія „християнського соціалізму”, течію „законників-конституціоналістів” (Валерій Чалідзе), течію „анаархо-комуністів” (ген. Петро Григоренко, Петро Якір та ін.) і течію „неослов'янофілів” або „русистів”, що має фашистське забарвлення. Р. Медведєв вважає, що до течії „етичного соціалізму” належить письменник О. Солженіцин.

30-ЛІТТЯ АБН

Цьогорічна Зустріч Українців Канади і ЗСА відбувається на Оселі СУМА в Еленвіллі в дніх 28 і 29 липня ц. р. під гаслом АБН: „Свобода Народам — Свобода Людині!”. В цьому році буде більше, ніж досі, заступництво інших національностей. До мистецької частини запрошено країні сили.

КУЛЬТУРНА ХРОНІКА 8-го ВІДДІЛУ ООЧСУ В ЧІКАГО-ПІВНІЧ

5-го лютого ц. р. в будинку СУМА ім. М. Павлушко відбувся вечір „Української Книжки”. Метою цього вечора-зустрічі було розбудити зацікавлення до українського друкованого слова.

Доповідь про значення книжки в культурно-національному розвитку нашого народу виголосив проф. Ю. Сидорович, ілюстрована вона була рецитаціями вибраних творів, що їх читала молодь СУМА і ТУСМ'я. В другій частині відбулась гутірка при чайку та солодкім з мистецьким виступом хору „Чайка”.

31-го березня в цьому ж будинку відбулася доповідь д-ра Дмитра Штогрина на тему „Національна ідея в розвитку української культури в роках 1920-60-70-их”. Прелегент доводив, що в усіх періодах розвитку української культури основною була ідея Самостійної Соборної Української Держави. По доповіді присутні ставили прелегентові запити, на які давав він вичерпні відповіді.

Заходами 8-го Відділу ООЧСУ у співпраці з ОУВФ Студія Мистецького Слова Лідії Крушельницької з Нью Йорку виставила в залі Лейн Технікел Гайскул дві п'еси: 7-го квітня — „Казку старого млина” С. Черкасенка, а 8-го квітня — монтаж із драматичних творів Лесі Українки „Він їм простив”.

14-го квітня ц. р. відбулася доповідь доктора економічних наук Михайла Біди на тему: „Світова монетарна криза та девальвація американського долара”. Тема доповіді була на часі і викликала зацікавлення у слухачів.

Плян праці на найближчий час: Святочні ширші сходини в сороковий день смерти сл. п. д-ра Дмитра Донцова; Свято Українських Героїв; Відзначення річниці відновлення Української Держави 30-го червня 1941 р.; Фестин-пікнік вліті.

К. П-ий

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 35-го ВІДДІЛУ ООЧСУ В АСТОРІЇ

15-го квітня ц. р. відбулися Річні Загальні Збори 35-го Відділу ООЧСУ в Асторії, Н. І. Зборами провадила Президія: ред. В. Левенець — голова і Петро Бурик — секретар. Як почесного члена Президії запрошено присутнього на Зборах голову Головної Управи ООЧСУ проф. Івана Вовчука. Після відчитання і прийняття протоколу з минулих зборів звітували Управа Відділу.

За фінанси звітував М. Сентій, за секретаріят — П. Бурик, за бібліотеку — В. Якимів і за цілість праці Відділу його голова п. І. Вітюк. Зі звітів виходило, що Відділ був, як на місцеві обставини, дуже активний і намагався надати своїй праці політичного характеру, влаштовуючи доповіді і віча, на яких інформовано громаду про окремі ділянки політичного і суспільно-громадського життя. Управа Відділу в міру спроможності фінансово піддержувала українську пресу, зокрема „Вісник ООЧСУ”.

Після звітів відбулась дискусія. На внесок голови Контрольної комісії І. Дзядева уділено абсолюторію уступаючій Управі.

Проф. Вовчук, привітавши збори, коротко з'ясував внутрішньоорганізаційні справи та поінформував присутніх про потягнення „сильних світу цього” на зовнішньополітичному відтинкові.

Від Комітету Об'єднаних Українських Організацій Нью Йорку і Комітету Поневолених Народів вітав Збори д-р О. Соколишин, від Відділу ОЖ ОЧСУ — проф. П. Андрієнко-Данчук, від 53-го Відділу УНПомочі — М. Сентій, від Осередку СУМА ім. М. Сороки — О. Галатин і від 5-го Відділу УНСоюзу — ред. В. Левенець.

На пропозицію Номінаційної комісії, яку очолював О. Галатин, вибрано нову Управу Відділу в складі: В. Наум — голова, Я. Воловодюк — заст. голови, П. Бурик — секретар, Т. Байко — фін. референт, ред. В. Левенець — орг. референт, д-р О. Соколишин — культ.-освітній референт, д-р В. Нестерчук — пресовий референт, В. Коваль — господарський, В. Якимів — бібліотекар, О. Коваль — реф. колпортаражі. Члени Управи: В. Піх, П. Галагин, М. Сентій, В. Наконечний і І. Дзядів. Контрольна комісія: д-р В. Савчак, І. Вітюк, О. Галатин.

Збори закрив голова Президії подякою проф. І. Вовчукові за участь і привітання. Присутні відспівали „Не пора...”

Л-пъ

КОНВЕНЦІЯ ПАБН

8 квітня 1973 р. в готелі „Коммодор” в Нью Йорку відбулась чергова Конвенція Американських Приятелів АБН при участі представників багатьох чужоціональних груп. Крім звітування Управи, з д-ром І. Дочевом (болгарин) на чолі, присутні з великим вдоволенням вислухали доповідь представника Централі АБН п. Слави Стецько, яка зосередила свою увагу на 30-ї річниці постання АБН. На голову нової Управи перевибрано д-ра І. Дочева.

ЦЕ ЧИСЛО ПОВНОСТЮ УФУНДУВАЛИ ДВА ВІДДІЛИ ООЧСУ — 33-ий В НЮ БРОНСВІК,

Н. Дж. і 42-ий ГЕМСТЕД, Н. І.

Василій

ДУМКИ З ПІДПІЛЯ

З-поміж матеріалів „Самвидаву” опинився на Задні щоденник, а власне записник, автор якого, анонім, нотує у цьому записнику свої принарадіні думки, підслухані в автобусі або в черзі біля крамниці розмови, анекdoti, наводить вислови своїх знайомих, яким може довіряти. Він — непримирений противник советського режиму, росіянин і до свого народу ставиться критично, розглядаючи його, сказати б, „знутра”, з найближчої віддалі. Із змісту цього записника можна припустити, що автор свого часу перебував або й тепер перебував в концентраційному таборі, бо не раз цитує слова із розмов з колегами-політв'язнями. Уривки з цього записника наводимо нижче. — Редакція.

В Росії неможливо придумати кошмару, якого не було б в дійсності.

Найвище советське начальство старанно приховує свій спосіб життя. Не можна дразнити злідарів запахом смаженини і видами розкішних апартаментів. Заздрість дала солдатів для жовтневого перевороту, вона ж таки повалить і сучасний режим.

Сорок років лили кров, і живемо в її випарах. Хоч умовили людей, що вони щасливі, тільки відчувають вони щось інше.

Якби мене потихеньку і без наслідків виключили з партії! Але це річ неможлива. Зацькують, з’їдять, до божевільні запроторять. Ну, хай би вже мене, але вони знають, де найбільшіше місце: дружина і синочок. З ними що буде, Господи!

Звичайно, лицемірство закінчується в концтаборі, але там же починається і вмиралня. Ось що лякає.

Іде Смерть, а збоку в неї пропорець пришипленний: „Ударниця комуністичної праці”.

Советська людина народжується, старіється і помирає в черзі біля крамниці.

Георг породив Карла, Карл породив Фридриха, Фридрих породив Володимира, Володимир породив Беніто, Беніто породив Йосифа, Йосиф породив Адольфа, Адольф породив Нікиту, Нікита породив Мао... Росте дерево, на якому повіситься людство.

Приснилось, нібито я на партійних зборах сплю. Прокидаюсь, а я на партійних зборах сплю.

По всіх кордонах стоять солдати: ми живемо у величезному концтаборі. Всередині розкидані, неначе гнояки по тілі, маленькі концтабори. Ця країна називається Советський Союз.

В Росії немає писаних законів, але ми нутром і всією шкірою знаємо їх.

— А Кримінальний Кодекс?

— А це так собі... підручник для слідчих і суддів.

Народ, поділений на чоти, батальйони, полки стас військом. Цікава річ, чи зможе російське військо стати колинебудь народом?

Усе натякають, натякають, а сказати бояться.

Якби було можна, так я б у цей свій записник і переселився б.

Ну, добре, кажуть, що коли всього цього не буде, що ж буде? Як усе влаштувати? Що застинувати замість зруйнованого?

— Встановимо свободу!

— Ну... свобода... що таке свобода...

Вони не відчувають свободи, для них це — непевний стан.

Ці люди не народились ні для внутрішнього життя, ні для зовнішньої свободи: свобода і державність їм невідомі.

Навіть будучи діяльними, вони, комуністичні начальники, сплять. Сонно виконують те, що

приписане партійною традицією, сонними досягають вищих постів і сонно рухають руками. Ані найменшого розуміння, жадного ясного жесту; вони сплять і не чують ні народних побажань, ні його розлуки.

Росією правлять соннамбули.

Неувага до внутрішнього життя людини, еластива природничим наукам, обернулася зневагою до неї в філософії, яка захотіла стати наукою, в марксизмі. Зернятка брехні були посіяні в нерозвиненій свідомості. Жити стало краще: вже не переконували, а розстрілювали.

Вони позбавлені почуття гумору і не заважають, як січуть самі себе. Наприклад: мережа партійної освіти.

Лекція в школі. — Дорогі дітки, — каже вчителька, — всім відомо, який добрий був Ленін. Я вам розповім такий епіпадок. Одного разу Ленін вирішив поголитися. Він узяв бритву і вийшов на балкон, а слідом за ним вибіг маленький хлопчик. От Ленін бритвочку гострить, а сам на хлопчука поглядає. От він поголився, квачика вимів і знов бритвочку гострить, на хлопчука поглядає. Потім бритвочку витер і... заховав у кишеню.

От який добрий був наш Ленін!

Чому кагебісти убивають потайки в своїх підвалах? Вони не вірять у свою правоту. Вони знають, що поповнюють злочини. Чому ж вони продовжують убивати? Тому, що вони не відчувають, що поповнюють злочини.

Демократія... свобода... ясна майбутність для всього людства... Це все добре, це — езопівська мова, а ви мені ось що скажіть: коли єбивати перестанете?

Росія негідна свободи.

Кров людська — не водиця. Яким архаїчним видається це прислів'я!

Найстрашніше породження большевизму — сучасна православна церква. Вона забула головне: Богу Богове. Яку істину вона може пи-

рити, благословивши убивців і зрадивши власних служителів? Вона відтинала члени, щоб зберегти тіло, але відтяла й серце... і стала трупом...

В жадній урядовій заявлі немає й тіні державного розуму. Уряд так само безвільний, як і народ, він задушив Чехо-Словаччину інстинктиво, злякавшись свободи, — с ікла, значить, їм треба дати діло. Ним керував страх тюремника, якому залишився рік до пенсії.

Що викладають нині по школах? Мізерну історію, мізерну літературу, покоління за поколінням росте в тупості. Історію звели до одного: одні вбивали інших, іноді прогресивно, іноді реакційно; ми, прогресивні, советські люди завжди вбивали, вбиваємо і вбиватимемо правильно. Дякувати Богу, ці сірі комахи, агіатори-вчителі, позбавлені проповідницького таланту.

— Політика — синонім аморальності.

— Чому?

— Та ж, роблячи її, президент вільної країни вітає тиранів з узурпацією влади народу як з всенациональним святом так званої Жовтневої революції.

Розігнатися б і битися головою об стіну: раб! раб! раб!

Смерть Яна Палаха. Так, так ми виховані... волю і дії обертаємо проти себе. І росіяни, і чехи нездібні до боротьби. Адже чого хотів милий Ян? Мабуть, захопити народ і настражити окупантів. Але жест розпачу не заохочує до боротьби, народ лише співчуває. А розпач... і був метою катів.

І що написала аморальна советська преса? Що він згорів за вказівками ворогів соціалізму.

— Чортє, ти добре Леніна знов, був його бісом-охранцем. Скажи, чому в нього дітей не було?

— Я тобі на вухо скажу...

Чорт зашепотів. Волосся мені стало диба, перо випало з руки...

Д-р Михайло Кушнір

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕД НАМИ

(Продовження)

IV. ПРОБЛЕМИ СВІТУ КУЛЬТУРИ ЯК ЦІЛОСТИ

4. Спонтанність діяння і плянове керівництво

Згідно з традиційним, християнським поглядом, участь людей у керуванні історичним життям, спиралась, в остаточних своїх підставах, — на гармонії з волею Бога і Божим пляном. Цю гармонію людина осягалася цілою собою. Це означало, що культурна діяльність людини не була виключно плодом роздумувань і свідомих плянувань, але вислідом цілої різнопідвидової і багатої її природи. Таким чином традиційне християнське становище відмежовувалося від раціоналістичного сприймання культурної діяльності. Але водночас воно відмежовувалося від натуралістичного віталізму, бо перестерігало проти неперетвореної природи, проповідуючи довір'я до нахилів і уздібнень, двиганих волею і ласкою. Таким чином доконувалася своєрідна синтеза, яка оберігала від крайніх помилок:

„Ліпше б нічого не знати! Ліпше б нічого не розуміти! Жити, як всі живуть!”

Це сказала мені одна інтелігентна і мила людина.

Як же треба вимучити її, щоб вона так подумала!

Від морозу ми захищаємо тіло одежею. Що ж тут дивного, що, захищаючи душу, носимо на обличчі маску раба?

Росія непридатна для життя людини.

Що зв'язує росіян? Трішки минувшина. Що розлучає їх? Все сучасне.

Російська нація стає національністю, коріння в неї згнило: ні міської культури, ні селянського відчуття землі. Ні місто... ні село... так, провінція.

плянуючим раціоналізмом, що не бере до уваги ролі спонтанних і творчих чинників, та оптимістичним натуралізмом, що не визнає потреби керувати імпульсами й інстинктами.

На обидва ці крайні шляхи ввійшла думка новітньої Европи, шукаючи розв'язки проблем будування культури людьми, в протиставленні до традиційної християнської концепції. Це виявилося особливо чітко в добі Просвічення, яке рівночасно дало вираз цим обом доктринаам. Його раціоналізм, наставлений критично супроти традиції й амбітно супроти майбутності, вчив розуміти культуру як свідомо й пляново творене людське діло. Всі браки в минулому — цей раціоналізм тлумачив недосконалістю в користуванні розумом, усі надії на майбутнє в'язав із розвитком мислення. Ідеологія і практика Французької революції була першим у ширшому масштабі прикладом цього плянувального раціоналізму.

Його сила росла в XIX і XX століттях. Це

На партійних зборах секретар партосередку сказав з приводу висаду американців на Місяць:

— От висить він, клятий, над нами і робить ідеологічну диверсію. І ніяк його не забрати, не замазати.

Усе прогресивне людство урочисто відзначило столітній ювілей ката Леніна.

Нешастя в тому, що Росія не пізнала Христа. Розквіт віри поминув її, недорозвинена і втомлена, вона впала перед большевиками.

Ти зруйнусеш зло, ти припиниш тортури. Ти скасуєш жорстокість, ти розвієш жах. Ти розвіш підле, ти усунеш знущання. Ти розчиниш гіркоту, ти огорнеш спокоєм. Ти загоїш рані, ти звільниш мене. Дай радості мені, о Смерте!

XIX сюжета. Всемирный мифологический пантеон включает в то-
голо мифы разных. Особенно ярко выражены мифы о героях и
героинях, отважных воинах, охотниках, мудрецах, магах, пантерах-
тиках, мифических животных, мифических существах и т.д.
Мифология включает в себя мифы о богах, о богинях, о мифических
животных, о мифических существах, о мифических явлениях и т.д.
Мифология включает в себя мифы о богах, о богинях, о мифических
животных, о мифических существах, о мифических явлениях и т.д.

Uin rohneunii patiognomia, nighonolo re-
pyrasheha kiyatypoo uipolincarabianca nolizan, rojomehi big XVIII etot, akc mo eholozhi garab-
ma pizhinni ayxornnn tehirann. B nofi Illocibeh-
ka otonounia upotn patiognazhimi ynt-
tereo-echtintmehazapchin xapsakel. He posyam, mo
nepedgaae i unahye, aze noygaraha i aliyattra
mazin recin onninhii ni lypjan a mangytre, chony-
kyrattan zo shnib, bantopohoratt bec, mo luhne a
kyjatypi. Kohnenulli Bycco mihne pomahtrinam,

борюваний рівночасно багатьма романтиками і лібералами, як Мальтус і Сміт, що визнавали віру в мудрість і добродійність природних процесів. Але особливе значення натуралістичної думки припадає щойно на кінець XIX стол., коли вона вступає на шлях аналізи імпульсів і людських інстинктів, добачаючи в них глибокі риси людської природи. Формування культури людьми стає з цього становища виразом експансивних і спонтанних чинностей. Не тільки плянування, але всяка стриманість вважаються шкідливими. Бо плянування створює шабельони, які обмежують творчі можливості, а засада гамування, стриманості, гальмуючи нахили людини, родить отруйні плоди в постаті комплексів і уразів. Історія культури є свідоцтвом боротьби, яка тривала віками між свободою сміливого життя та спонтанністю творчості, а нахилами до раціоналістичного плянування і до аскетичних обмежень. Тільки з цих перших джерел поставало все те, що цінне в культурі. Раціоналізм і аскетизм деправували людину і псували всякі її твори. Ця доктрина, заадничі зариси якої встановив Ніцше, є одною з найсильніших доктрин нашого століття. У різновідніх зформульованих і відхиленнях голосять її письменники різних таборів: Берtrand Рассел, який поборює християнство і голосить свободу творчих імпульсів, Зігмунд Фройд, який виказує небезпеку гамувань і марить про визволення гонів, Жан-Марі Гюо, який довіряє вартості могутніочого і розливного життя. В підтримуванні цього становища співідіють різного роду філософічні течії: бергсонізм — навіть беручи до уваги останні праці його творця — прагматизм — навіть не зважаючи на становище Джеймса — ірраціоналізм і віталізм. Соціологи й психологи радо аналізують рушійну структуру людини, викривають її вплив на культуру, зарівно тоді, коли вона може діяти свободно, як і тоді, коли вона є загальмована. Імперіалізм і ресантимент стають таким чином засадничими формами людського формування культури. В них висказується спонтанна воля сили і творення та заплутання, спричиновані всякого роду загачуваннями. Цим шляхом пішли також сучасні виховні доктрини, що розуміли підготову дітей і молоді до участі в керуванні культурою радше як розбуджування

творчих сил, ніж як напрямне дисциплінування.

Обидві ці великі концепції формування культури людьми, раціоналістична й іраціоналістична, вели між собою завзяту боротьбу два сторіччя. Ця боротьба мала — загально беручи — добродійне значення. Бо хоча взаємно поборюючі ідеології провокували одна одну і скріплювали в своїх крайностях, однак водночас вони взаємно обмежували свою силу. Концепції, які дійсно перемагали в житті тих часів, були компромісові: раціоналістичні й плянуючі тенденції були завжди гальмовані чуттєвими чинниками, спонтанність і імпульсивність були стримувані пляново організованим порядком. Але це був поверховий компроміс, що рвався раз-за-разом.

ХХ стол. намагалося здобути глибше погодження. Це завдання взяли на себе тотальні течії, осягаючи своєрідне погодження між ідеєю плянування і ідеєю спонтанного діяння. Але замирення між ними стало водночас знівеченням кордонів, які ці ідеї одна одній накидали. Тому тоталізм став виразом небувалого скріplення цих тенденцій, які, доки виступали в боротьбі, доти не осягали свого максимального напруження. Ніколи досі плянування не було таке безоглядне, як тоді, коли воно почало черпати силу з пробуджених збрінних пристрастей, з містички революції або перевороту, зі звеличуванням вождя. І ніколи дотепер іраціональні чинники не мали такої сили діяння, як саме тоді, коли почали послуговуватися організаційно-технічною апаратурою, пляново керованою. В цьому зговоренні ідеї спонтанного діяння і плянового керівництва є найгрізнішою небезпекою для культури і людини.

Завдання, яке стоїть перед нами, засновується, проте, на шуканні такої синтези між цими зasadами, яка використовувала б цінні складники обох, нівелюючи небезпечні тенденції, що криються у кожній з них. Це завдання дуже тяжке. Бо ми прагнемо не тільки вийти поза дотеперішні противенства спонтанності і керівництва, але повинні теж, як ми вже сказали, відмежовуючися від тоталізму, — змагати до такої синтези цих ідей, яка використовувала б цінні складники обох, нівелюючи небезпеки, що криються у кожній з них. Не думаємо, щоб плянування і організація були здібні оволодіти ці-

лою дійсністю людського світу: ми перейшли надто добру школу ірраціоналізму, щоб не доцінювати ролі спонтанних, творчих, традиційних і обичаєвих чинників. Але не віримо також і в те, щоб наша свобода некермованої творчості й ініціативи, а особливо неопановуваної імпульсивності одиниць і груп, запевняла сама собою гармонію. Новочасне життя надто скомпліковане, щоб його можна було залишати його власній долі, його бігові, а знаряди, якими розпоряджаємо в кожній його ділянці, вимагають, значно більшої, ніж будь-коли давніше, за-попадливої умілої уваги. Життя вимагає більше свідомого керівництва, ніж про це думали романтики, давні ліберали й сучасні ірраціоналісти, але керівництво скриває в собі небезпеки, яких не бачать ентузіясти раціональної організації.

Шукаючи цю нову синтезу, вчимося з тоталізму, які є хибні шляхи. Замирення, яке встановив тоталізм між засадою спонтанного діяння і плянового керівництва, спиралося в суті речі на переконанні, однаково дорогому обом зasadам, а саме на переконанні в повній довільноті, яка прислуговує живучому поколінню в формуванні теперішньої і майбутньої культури. Чи це мало бути доконуване шляхом раціонального плянування і будування від фундаментів, чи може шляхом вибуху почувань і волі, це було вже тільки другорядною різницею метод, мало-важкою в протиставленні до зasadничого посвячення. Але саме це амбітне переконання не відається нам сліщним.

В другому розділі („Людські і позалюдські чинники розвитку культури“) — ми піддавали його критиці. Із неї виникає, що плянування і спонтанність повинні бути рівночасно обмеженні. Ця поміркованість є виразом переконання, що жадне покоління не має права цілком довільно формувати культуру. Бо ми віримо в тривале й однакове покликання людини, що висказується різнопідною мовою впродовж історії, а це значить, що амбіції і зарозумілість плянування мусять бути зведені до дозволених меж змін. Це значить теж, що всяка спонтанність діяння повинна бути замкнена в цих самих межах. Зміст цих меж можна окреслювати історично і метафізично. Окреслюючи їх істо-

~~~~~
**ФЕДЕРАЛЬНА
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ. УДІЛЯЄ: НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шинітальні рахунки,
вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІЯЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.

**Майно кожного вкладчика чи позичковця
забезпечене.**

Приймає ощадності і платить 5% дивіденди.

Безплатне забезпечення ощадностей.

Адреса:
**SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT
UNION**
 301 Palisade Ave.
 Yonkers, N. Y. 10703
 Tel.: 914-965-8560

лично, ми є за тягливість розвитку. Керування культурою, що є відповідальним обов'язком кожного покоління, не повинно розбивати цієї тягливості. Плянні, які не континують традиції, стають доктринерством, — спонтанність, яка не виростає з традиції — стає хаосом. А угрунтування плянів і спонтанності в традиції надає їм не тільки вартості, але й водночас виявляє, що в глибині речі це два обличчя тієї самої людської діяльності. В збірному житті, подібно як у житті одиниць, плянування і творення є тим близькі одне до одного, чим із глибших наверстиковань виростають. Тільки штучне і поверховне плянування протиставиться і бореться зі спонтанними імпульсами. Але межами, які окреслюють дозволений кожному поколінню засяг діянь, не є тільки традиція. Є теж метафізична вартість людської особовості. Жадне покоління, беручи на себе працю формування світу, не має права нівечити цю вартість. Вихован-

До Екзекутиви Українського Конгресового Комітету в ЗСА

(СТАНОВИЩЕ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОЧСУ ДО СТАНУ, ЩО ВИТВОРИВСЯ НАВКОЛО
УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ ПРИ ГАРВАРДСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ТА ФКУ)

Три місяці минає після ухвали Ради Директорів УККА про найскоріше скликання конференції представників наукових установ, професійно-станових організацій та об'єднаної молоді в справі Українських Студій при Гарвардському університеті, а скликання Конференції чомусь проволікається. Тим часом у суспільнстві чуті критичні голоси відносно стану в трьох існуючих катедрах та заповіденої двомільйонової збірки на Науково-Дослідний Інститут. Ні одна з уже існуючих катедр не має відповідного наукового керівництва, не очолена і, як виглядає, скоро й не матиме такого керівництва. Невідрадний стан з існуванням катедр без керівництва спричиняє різні чутки, поголоски і завваги, що ніяк не сприяють розвиткові Українських Студій.

Замість вияснити речі керівництво ФКУ виступило з обіжниковими летючками, в яких критичні завваги „Нового Шляху” і „Америки” оцінено так: „Хтось хоче нищити добрий проект, вулканізуючи нашу громаду, граючи на емоціях і на непоінформованості”. І, як висновок з цього, говориться: „Діє московська агентура, будьмо уважні!”. А в летючці з 12 березня ц. р. віцепрезидент і організаційний референт ФКУ, підкресливши „достойне ведення дії Головного Екзекутивою ФКУ”, твердить, що „напасті на ФКУ Горака, Штогрина, Базарка, Іgnата Білинського і кількох інших — це злонамірені акти, і їхня дія негідна суспільно-громадських провідників”.

Негідні дії закинуто двом членам Головної Управи ОЧСУ. В летючках передено межу пристойності і зовсім безпідставно зроблено тяжкий політичний закид українським науковцям, а разом з ними „у негідних діях” обвинувачено й двох членів ГУ ОЧСУ. Такого терпіти не можна. Проволока з скликанням конферен-

ення людини в цьому дусі очищає відрухи її спонтанності і напростовує напрям плянування.

**

Впроваджуюча лектура:

Thomas Carlyle: „On Heroes, Hero-Worship, and the Heroic in History”. Також: Дмитро Донцов: „Дух нашої давнини”, 1944; Дмитро Донцов: „Правда прадідів великих”, 1952.

Поглиблююча лектура:

L. Rougier: „Les paralogismes du rationalisme”, 1920 — M. de Munnynck: La base metaphysique de la personalite, 1942.

(Далі буде)

ції, згідно з ухвалою Ради Директорів УККА, ускладнила і загострила існуючий стан, а керівництво ФКУ, яке чомусь same на Великден відбувало конференцію, відмовляється давати докладніше вияснення українській спільноті.

Виступ голови Українських Студій при Гарварді проф. О. Пріцака на сторінках „Свободи” посилив критицизм у спільноті. В двох статтях „Гарвардський Центр Українських Студій і школа Грушевського (надрукованих в 5 числах „Свободи” включно з 19 жовтня) і в другій статті під заголовком „Теперішній стан українських студій” („Свобода” з 21, 25, 26 і 27 жовтня м. р.) проф. Омелян Пріцак своїми невдалими, а може й помилковими висловами справи напрямку студій не вияснив, а посилив критичне наставлення у людей. Для прикладу наводимо кілька висловів, що підтверджують це: „Українська наука за все своє існування мала тільки два періоди нормального розвитку: 1894 — 1914 рр. у Львові та 1924 — 1930 у Києві” („Свобода” з 25-го жовтня м. р.). На якій підставі проф. О. Пріцак період з 1924 до 1930 року вважає нормальним для розвитку української науки? Тож тоді органи ГПУ підготовляли наступ на українську науку і культуру, а розгром прийшов на процесі СВУ 1930 р. Даючи оцінку українських наукових сил на еміграції, проф. О. Пріцак пише: „Ставши емеритами, вони, розпоряджаючи вільним чатом, перебрали в свої руки збереження українських наукових традицій. При тому, як борці за романтичне неможливе, тобто як політичні емігранти, вони, щоб не втратити цілі свого існування, затратили оцінку реального світу. Їхньою прикметою є цілковита диспропорція поміж реальними можливостями і науковими плянами”. Науковцям „романтично неможливого”, які послідовно тримаються школи проф. М. Грушевського в історичній науці, проф. О. Пріцак протиставить плян українських студій при Гарвардському Центрі. Він пише: „Ідеологія, що стоїть за цим пляном, є протилежною до емігрантських концепцій. В їй ціхус ідея концентрації сил, здобуття належної економічної бази та плянова робота згідно з конкретною дійсністю” („Свобода” з 26 жовтня м. р.). Про яку конкретну дійсність говорить Шановний Професор? Якщо говорити про конкретну політичну дійсність, в якій мас розвиватись праця катедр, не обсаджених фаховими силами, бо, на думку керівництва Українських Студій, серед українських науковців немає відповідних на це людей, вона (дійсність) хворіє на „мюнхенську хворобу” в політичному кліматі зближення ЗСА з ССР.

Дивно виглядає ідеологія, противідно до еміграційних історичних концепцій. Катедр немає ким обсадити, а Науково-Дослідний Інститут, на який домагаються вкладу ще двох мільйонів доларів від спільноти, „повинен дати можливості праці найкращим випускникам

катедри і іншим українським талантам". У „Свободі" з 2 травня ц. р. написано, що „проф. О. Пріцак, Голова Українських Студій при Гарвардському Університеті, у своєму загально наміченому пляні праці вже існуючих катедр та майбутнього Інституту передбачас затруднення коло 40-ка науковців-фахівців коштом приблизно півмільйона доларів для функціонування викладової і видавничої праці". Фантастичний розмах! Головна Управа ООЧСУ вважає, що українська спільнота має право просити проф. О. Пріцака поінформувати докладніше про ці пляни, тим більше в нинішній конкретній політичній дійсності. Наука не товаришє з фантазіями.

Дивус, що на захист докторської дисертації не були запрошені представники українських наукових установ, не кажучи вже про УККА, а чомусь запрошено професора історії Ю. Геровського з комуністичної Польщі і сказано, що це — вияв традицій Гарварду, щоб важливіші наукові праці піддавати оцінці міжнародних представників науки. Чи не є це конкретною дійсністю, про яку говорив О. Пріцак у своїх статтях? Головна Управа ОOЧСУ стверджує, що втеча від прилюдності і небажання мати фахову громадську опінію керівництвом Українськими Студіями і ФКУ не віддає нічого доброго ні Студіям, ні ФКУ.

Розваживши над станом, який витворився навколо Студій при Гарвардському університеті і ФКУ, Головна Управа ОOЧСУ 4-го травня ц. р. ухвалила подане нижче становище і постановила передати його до УККА і оприлюднити в пресі:

1. Стверджуючи потребу наукових Студій при Гарвардському університеті, Головна Управа вважає, що для нормального розвитку студій і забезпечення в них національного духа української науки, яка б досліджувала і розкривала правду про Україну, що її так безоглядно споторює окупант, необхідно забезпечити кваліфіковану опінію представників наукових установ і спільноти.

2. Для цього конечним є реорганізувати Наукову Раду так, щоб у неї входили представники українських наукових установ (УВАН, НТШ, Об'єднання Українських Істориків), які давали б поради про найкраще розгортання української науки при Гарвардському Центрі. Наукова Рада має стати дорадчим опініодавчим тілом для керівництва українськими студіями.

3. Просити УККА якнайскоріше скликати намічену три місяці тому конференцію, на якій: а) вислухати інформацію проф. О. Пріцака про правно-оперативний стан в ФКУ, перспективи унормування праці катедр відповідно до вимог вільної української науки; б) ознайомитись з завданнями і дослідними плянами НДІ (проблематика, тематика і методика праці та якими силами праця буде здійснюватись) і після того опублікувати відповідне становище до параграфу А і Б; в) просити українських істориків дати фахову оцінку насвітлення українських Студій в Гарвардському університеті, зроблену проф. О. Пріцаком на сторінках

„Свободи". Деякі з них були наведені в цьому становищі, а в статтях їхдалеко більше.

4. Жадати від Екзекутиви ФКУ вияснень відносно неправдивих і образливих закидів людям, названим в публікаціях ФКУ.

5. Вимагати, щоб Екзекутива ФКУ в найближчих місяцях скликала з'їзд членів згідно з постановами зачартерованого статуту.

Нью Йорк, 4 травня 1973 р.

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ ОOЧСУ:

I. Вовчук — голова

В. Левенець — секретар

„ЧЕРВОНА КОРОЛЕВА”

Кремлівські народовбивці мають своїх щиріх приятелів не тільки з-поміж американських мільйонерів, але також і декого з-поміж королівських фамілій.

У кагебівському журналі-додатку до газети „Голос Родини" в статті „Королева говорить по-російськи" якийсь Д. Гольде пише з захопленням про покійну сестру бельгійського короля Леопольда, Єлісавету, ентузіастичну прихильницю советського режиму. Уперше її симпатії до більшевиків виявились в 1945 році, коли вона вислава Сталінові gratulacijnu телеграму. Після того вона, всупереч волі свого брата і найближчого оточення, тричі іздила з візитами до Советського Союзу і навіть взялася вивчати російську мову з допомогою одного з резидентів КГБ в Бельгії. В народі прозвали її „червоною королевою".

Д. Гольде пише також про активну допомогу Єлісавети комуністам, коли вони через „Організацію міжнародної солідарності трудящих" зорганізували були великий страйк на підприємствах північної Франції.

„За роки нашої дружби, — пише Гольде, — королева познайомилася з багатьма радянськими громадянами, що побували в Бельгії. Її відвідували письменники Ілля Еренбург і Микола Бажан". Одним із її приятелів був провідник італійських комуністів Толіятті. В 1958 р. запрошення відвідати СССР особисто підписав для королеви Ворошилов. До СССР супроводили її віконтеса Давіnton — придворна дама, пані Страль — камеристка, маршал двору — генерал де Менось, секретар — де Бепре і інші високі достойники. Все це всуپереч волі короля Леопольда II. В Москві для королеви Єлісавети підготовили апартаменти в... Кремлі. В мавзолеї Леніна королева власноручно поклава вінок квітів на трону, в якій лежать спрепаровані останки тирана з написом: „З почуттям глибокого хвилювання для великого, геніяльного Леніна".

„Дивні діла Твої, Господи!" — сказав би старокиївський письменник. Ще б пак: робітництво, ім'ям якого комуністи уярмлюють народи, настроє тепер найбільш вороже проти комуністичних режимів, а мільйонери, королеви і голлівудські та інші артисти, що куваються в золоті, ті криваві режими підтримують.

Я. Гриневиг

ПРО ЦЕ БУДУТЬ ГОВОРТИ САМІ ПОЛЯКИ...

Польща невелика своєю етнографічною територією, з піскуватою землею й численними торфовищами, до того ж перенаселена, що лежала між двома потугами німецькою та московською, шукала розв'язки проблеми свого існування на різних шляхах. Польські володарі від найраніших часів праґнули „життєвого простору” через експансію на Захід, на німецькі землі, але успіху не мали, навпаки — ставали здобиччю німців, які марили йти далі на схід, щоб опанувати українські врожайні землі.

Те, що поляки втратили на заході в користь німців, вони намагалися відшкодувати на сході. А вдавалося це їм тільки тоді, коли Україна була слабою і не могла дати польській агресії належної відсічі. Також мали вони успіх тоді, коли російська імперія була ослаблена і мусила ділитися українськими землями з Польщею. Такі історичні моменти занотовані у договорі в Андрушові 13 січня 1667 р., а пізніше у договорі в Ризі р. 1921.

Останнє півторасторіччя лягло глибоко в основу польської політичної думки і ментальності. В р. 1772, перед I розбором Польщі, східні кордони польської держави (включаючи українські землі, що припали їй у висліді договору з Москвою в Андрушові), сягали по лінію Дніпра за винятком Києва, по лінію р. Двіни і навіть поза горішню лінію бігу тих рік.

Однак, три розбори Польщі, що їх довершили Прусія, Росія та Австрія в рр. 1772, 1793 і 1795, викреслили її з мапи Європи на кругло 125 років, при чому українські землі, що були під Польщею — Волинь, Полісся і Україну на схід від р. Збруча, загорнула Москва, а Східну Галичину — Австро-Угорщина.

Щоб утримати стан свого посідання та привернути державність, поляки робили все, що лише було можливе. На схід від р. Збруча, головно на Поділлі лишились великі польські маєтки, що були колись надані польській шляхті за заслуги перед Річчю Посполитою. Щоб утри-

мати ці маєтки у своїх руках, польські діди оберталися на лояльних громадян російської імперії, посилали своїх дітей до російських шкіл, вступали на службу до російської армії. Однак, вони не засимілювалися і творили на тих землях авангард польського колоніалізму.

У корінній Польщі, у висліді Тільзітського трактату між Наполеоном і Александром I, постало Варшавське князівство, а в р. 1815, у висліді Віденського Конгресу, Конгресове Королівство, злучене з російською імперією персональною унією. В обох випадках створено буферові держави, нездібні до самостійного життя. Після невдалих польських повстань у рр. 1831 і 1863, Конгресове Королівство втратило свою автономію і було цілковито інкорпороване до Російської імперії.

Поляки, які не могли погодитися з царським режимом, емігрували до Австрії, передусім до Галичини. Тут, на території Галичини, що від р. 1772 дісталась під австрійську владу, пробують вони в р. 1848 зчинити повстання, яке скінчилося невдачею. Тоді вони перетворюються на лояльних австрійських громадян, і польська аристократія, як кн. Чарторийські, Бадені та ін. при віденському дворі здобувають великі впливи, щоб обернути українську Східну Галичину на свою домену.

У загальному польська політика йде двома шляхами: орієнтацією на Німеччину і Австрію, якій польський політичний провід склав заяву лояльності, а група їх т. зв. „станьчиків” осягнула зручними маневрами від австрійського уряду політичну і культурну автономію на просторі цілої Галичини, університети в Кракові і у Львові, середнє шкільництво, найвищі становища в адміністрації включно з постом ціарсько-королівського намісника для т. зв. Королівства Галичини і Володимириї. І з другого боку орієнтацією на російську імперію польської народової демократії з її лідером Романом Дмовським.

Політичний провід поляків асекурувався на дві сторони, що виявилося під час першої світо-

Зі вступу до підготовленої до друку праці д-ра Я. Гриневича п. н. „Польща на власному суді”.

вої війни. По стороні т. зв. Центральних Держав, тобто Німеччини, Австрії, Туреччини і Болгарії, боровся польський легіон під командою Юзефа Пілсудського, а по стороні Антанти, тобто Франції, Англії і ін., добровільні польські формaciї. У маніфесті головнокомандувача російської армії вел. кн. Миколи Миколайовича, з дня 14 серпня 1914 р. заявлялось, що Російська імперія у переможній війні відбере від Центральних Держав усі польські землі і прилучить їх до себе. 2 грудня 1916 р. російський уряд склав в Думі заяву, що „Польща буде відновлена в етнографічних межах як автономна одиниця під владою царя”.

Центральні Держави спільним рескриптом з 5 листопада 1916 р. заявили про свій намір створити польську самостійну державу з дідичною монархією та конституційною формою правління.

З березня 1918 р. Центральні Держави уклали договір з представниками України, проти чого, а особливо проти приолучення Підляшшя і Холмщини до України протестували поляки. Із-за цього протесту і відмовлення послуху польський легіон в Австрії був розв'язаний, а його команданта Юзефа Пілсудського ув'язнено.

В такий спосіб пронімецька політика поляків збанкрутувала, а натомість зростала польська орієнтація на Антанту, в тому числі й на Росію, яка після революції перестала бути загрозливою для Польщі. Початкові аспірації поляків на осягнення в рамках Російської імперії лише автономії стали згодом програмою відбудови незалежної і суверенної польської держави.

У загальному хаосі, який постав на руїнах Австро-Угорської монархії, що в р. 1918 розпалася на поодинокі національні держави, і внаслідок революції в Російській імперії постала Українська Держава. Керманичі нової польської держави вирішили поширити її простір поза етнографічні межі польського народу і зайняти багаті українські землі.

Польський „новородок”, що його покликав до життя президент ЗСА Вільсон у 13-ій точці своєї програми, захопив західноукраїнські землі аж по р. Збруч, а в р. 1919 польська армія перейшла р. Збруч і зайняла дальші частини українських земель, нібито йдучи у допомогу

гол. отаманові С. Петлюрі, а на ділі окупуючи українські землі і запроваджуючи там польську адміністрацію.

Зудар Польщі з Московщиною покінчився компромісом у Ризькому договорі в 1921 р., у якому Польща і Москва поділилися українськими землями. Зайнявши за апробацію Ради Амбасадорів Західної України, польський уряд повів супроти 7-мільйонового населення західноукраїнських земель, які назвав він „кресами всходніми”, політику асиміляції і екстермінації. Однак ті часи польські політичні круги намагаються представити перед світом, як часи, коли Польща виконувала всі свої обов'язки згідно з Женевською угодою з 14 березня 1923 р. „про забезпечення національних меншин у Польщі”.

Зараз же по другій світовій війні польський політичний провід на еміграції поклав за свій головний клич ревіндикацію стану посідання Польщі з-перед вересня 1939 р. В тій цілі поляки ведуть перед англо-саксонським світом активну пропаганду, щоб по розвалі советської імперії було признано для Польщі західноукраїнські землі. Хоч польська еміграція розбита на різні групи і центри, вона погоджується в одному: включення західноукраїнських земель до майбутнього польського „моцарства”. Свою пропаганду поляки ведуть, оперуючи фальшивими фактами й даними, сподіваючись, що історія повториться і вони матимуть для боротьби з большевиками „другу армію Галлера”, як то було в 1919 році.

Переглядаючи книжку „Польоніка ін Інгліш”, видання польської римо-католицької унії в Америці, що з'явилася в р. 1945 в Чикаго, можна начислити там коло 1350 чужих та польських прізвіщ авторів, які написали понад 1500 праць. Від р. 1945 до сьогодні ця цифра перевищила 2 тисячі. Це праці переважно з ділянки історично-політичної. Твори про нас, українців, але... без нас.

Також і там, по той бік залізної заслони, у сателітній Польщі поляки оклевечують нас, і їхні статті та книжки, прислані сюди, знаходяться серед польської еміграції сприятливий відгомін. Заряд Округи Польської Армії Крайової в ЗСА передав навіть протиукраїнську статтю, надруковану у сателітній Польщі, для використання американському Об'єднанню польської пре-

си, і це об'єднання вмістило її на сторінках своїх часописів. Це означає, що для оклеветування українців подали одні одним руки польські націоналісти і польські комуністи.

Доходить до такого курйозу, що в офіційному виданні брошюри, що її видано в грудні 1954 р. п. з. „Комуніст тейк овер енд оккупейшен ов Поленд” під протекторатом конгресової підкомісії, польські політики перепачкували цілу низку неправдивих тверджень, які вдають по українцях і фальшиво наслідують відносини в Польщі в рр. 1919-39. Автори тієї брошюри навіть не згадують про існування української держави і фальшиво препарують статистичні дані, подаючи, що в р. 1939 було у Польщі 24,500,000 поляків, коли офіційне видання польського військового міністерства в книжці „Факти і загадненя польське” подає, що у р. 1931 було 21,993,800 поляків. Українців подано у Польщі 4,500,000, коли згідно з польським урядовим переписом було понад 7 мільйонів греко-католиків і православних.

Вершком фантазії у тій брошурі є твердження, буцімто польський уряд утримував у р. 1939 коло 3.000 (!) українських шкіл, коли на ділі із 2,964 українських народних шкіл, що існували у дні переходу західноукраїнських земель під володіння Польщі, залишилось на 1-го грудня 1930 р. 134.

Польські політики оперують перед світом фразами про „високу польську місію на Сході Європи”, про те, що Польща була „надхненням світу” і приписують їй „месіяністичні властивості” цілком так, як це чинять тепер москали. Вони твердять, що Польща врятувала Європу в р. 1920 від заливу большевизмом, дармащо це не Польща, а Україна несла головний тягар боротьби з большевицькими арміями, не маючи ні від кого допомоги, а в той самий час Польща і Румунія встремили ніж у спину українського вояка.

Як виглядав на ділі польський месіянізм, що являла собою в рр. 1919-1939 польська держава, про це говоритимуть сторінки нашої праці „Польща на власному суді”. Українським інформаторам вільно не вірити, але годі не повірити польським інформаторам — політикам, науковцям, публіцистам, письменникам, від яких

читачі довідаються про нездарність і невміння польської влади полагодити українські справи в польській державі, де на найвищому щаблі громадської, суспільної драбини був — поліцист.

З їх наукових і журналістичних праць довідаємося, що Річ Посполіта рр. 1919-1939 була „пар екселянс” поліційною державою середньовічного зразку, що на ней, як писав визначний польський письменник Стефан Жеромський „падала тінь Кайдана”. До речі, це назва не тільки оковів, але й прізвище польського поліційного комісара, що вславився був садизмом і жорстокістю супроти українців.

Довідаємося про прецизно побудований польський політично-пропагандивний апарат в Європі і ЗСА, про цинічні брехні і митарства польських політиків перед президентом В. Вільсоном, щоб з'єднати його для польської імперіялістичної політики. Довідаємося про непочесну роль лідера польської демократії Романа Дмовського на мировій конференції у Парижі, де він, забувши про широко у світі рекламиовану польську девізу „за вашу і нашу вільність”, загортав для Польщі українців, білорусинів, литвинів.

Довідаємося про те, як польський уряд за мовчазною санкцією Заходу перетворював західноукраїнські землі у польську колонію, про боротьбу українського народу проти польської неволі, довідаємося про політичні процеси українських патріотів перед польськими судами, про польськішибениці, на яких вішали українських патріотів, про жорстокі побої українців у польських тюрмах і у концтаборах, про польську аграрну політику на наших землях і насаджування на них польських колоністів, про відому на весь світ у р. 1930 „пацифікацію”, про руйнування українських православних церков та про інші акти насильства над українським народом.

Про це все будемо говорити не ми, але самі поляки. Будуть вони про це говорити дуже обережно, дещо оправдуючи деякі справи, даючи своє, специфічне наслідлення. Але ми їм поможемо знайти правду про те, як за згодою демократичного світу доконано на українськім народі жорстокий, несамовитий злочин. До поль-

Петро Кізко

ВОНИ ЖИВУТЬ СЕРЕД НАС

Симон Петлюра і Євген Коновалець. Жертви московського підступного вбивства. Москва їх убила своїми підлими найманцями. Вбила фізично, але їхній дух — дух Петлюри й Коновалця — живий! Бо тіло можна вбити, але духу — ніколи.

Тараса Шевченка царські сатрапи мордували морально і фізично довгими засланнями, і поєт передчасно помер. Але його дух залишився безсмертним. Шевченко жив і досі живе в народі, Шевченкові слова „вставайте, кайдани порвіте” завжди залишаються актуальними. Те саме можемо сказати про наших визначних провідників-революціонерів, національних вождів Симона Петлюру і Євгена Коновалця. Ось слова Симона Петлюри:

„В українську державу ми віримо, українську державу ми ісповідуємо, в її неминучості ми пerekонані. Для нас вона є, до певної міри, живою реальністю, бо ідею її ми носимо в серці, бо її духом, потребами овіяні все життя”.

Отож, українська національна суверенна держава — це жива реальність. Лише найжорстокіший, найдикіший ворог у світі — московський большевізм — загарбав цю реальність у свої пазурі, але вона — не сьогодні-завтра вирветься з тих пазурів і засяє вільним, самобутнім життям.

За таке життя боролися наші провідні бойовики й бореться наш народ. Петлюру вбив у Парижі 1926 року советський агент Шварцбарт, а Коновалець загинув у Роттердамі від большевицької бомби. Убивства підлі і довго підготовлювані.

Після Петлюри й Коновалця Москва ще більш рафінованим способом убila Провідника ОУН Степана Бандери. І що ж? Бандери не стало, але дух його залишився живим не тільки для націоналістів, а й для всього українського

съкіх цитат ми додамо свої коментарі, сперти на джерельному матеріалі. Його є доволі в американських бібліотеках, а також в архівах українських наукових установ.

народу. Бо Москві ніколи не вдається вбити ідеї національного визволення, ідеї Української Держави, — про що писав Симон Петлюра. Не зважаючи на найжорстокіші переслідування, в Україні ѹ поза Україною ростуть тисячі борців за здійснення тієї ідеї. І в цій боротьбі кінець-кінцем переможуть послідовники Петлюри, Коновалця і Бандери.

ОБЕРЕЖНО З ПРОПАГАНДОЮ!

Активний учасник організації кол. власовців, М. Шатов, у вміщенні в ньюйоркському „Новому Русському Слові” статті „Як еміграція повинна вести пропаганду в СССР”, пише, що, „крім емігрантських організацій, які висилають свої матеріали до СССР, до цвого фронту боротьби приєднались різні чужоземні політичні, громадські і навіть церковні організації”, не кажучи вже „про численні „секретні організації, що мають необмежені матеріальні можливості”.

До СССР засидаються матеріали не тільки приязненного характеру, і в цьому пляні навіть спеціалізуються деякі видавництва.

Збоку КГБ ѹде далеко активніша пропаганда. Але різниця в тому, що на Заході одержувачі советської пропаганди здебільшого повертають цей матеріал, а матеріал, висиланий звичайно поштою до СССР, ніколи не повертається.

Летючки, книжки, брошури, висилані до советських установ, шкіл і т. д., досягають своїх адресатів і передаються до відповідних органів. Але адресатові із-за кордону, очевидно, йдеться не про ті органи, а про людину, яка може бути корисною в спільній справі. Пошуки советського потенційального друга — однодумця зв'язані з великими труднощами. Колись один із лідерів емігрантської організації пропонував брати телефонічні книги або шукати адреси по довідниках, газетних статтях тощо. Алеж при такому способі лист може потрапити до КГБ!

Передають матеріали через чужинців, що виїжджають до СССР, але бували вже випадки, що такі чужинці опинялися в тюрмі, і тому звичайно вони відмовляються брати на себе такі функції.

Советські туристи в Європі самі часто шукають за кордонні видання. В Америці таке буває рідко, бо туристів у Москві більше перевіряють на стійкість і лояльність.

Досвід показує, що книжки і брошури певніше досягають адресатів в СССР, коли їх передавати не через пошту, а з рук до рук.

„Нам, — пише М. Шатов, — багато разів приходилося чути докори як в самій еміграції, так і від советських громадян, які висилання листів з летючками на припадково вибрані адреси вважають за провокацію. А якщо летючки висилається евентуальним друзям, то це більше як провокація.

Повну контролю в цій роботі на ту сторону допусти-

Вол. Мартин

ЧЕРВОНИЙ ПОЛЯК ПРО УКРАЇНСЬКУ ПРОБЛЕМУ ІІІ РАЙХ (Закінчення)

З дальших розповідей автора в розділах ІІ-му і ІІІ-му (стор. 106 до 192) видно, що він непогано опанував доволі широку літературу, про яку згадує у вступі (стор. 11-16) і подає в бібліографії (стор. 353-361), а втому праці таких українських авторів: Володимира Мартинця „Українське підпілля — Від УВО до ОУН”, Романа Ільницького (нім. мовою) „Дойчлянд унд ді Україне 1934-1945”, Петра Мірчука „Українська Повстанська Армія”, Костя Паньківського „Від держави до комітету”, „Роки німецької окупації” і „Від комітету до державного центру”, Павла Шандрука (англ. мовою) „Ди армс оф вальор”, Ігоря Каменецького (англ. мовою) „Сікрет нації плане фор Істерн Юороп” та всі статті Івана Кедрина, які друкувалися (польською мовою) в журналі „Бюлетин польсько-українські”, що появлявся в Варшаві в рр. 1927 — 1938. Тожецький твердить, що він користувався також архівами розвідок, зокрема польської, на службі якої були — за його словами —

„люди з круга найближчих співробітників Сіборського, члена Проводу ОУН, Р. Смаль-Стоцького, Микола Лівицький... і багато інших” (стор. 13).

Якщо б автор не переплітав своїх розповідей

ти не можна, але організаціям слід було б привчитися до обережності.

Бельгійська громадянка, що недавно відвідала своє рідне місто в ССР, розповідає: „... Пожила я десять днів у батьків. Ралтом у сусідів вночі общук. Усе по-перевертали у тієї сусідки, якій я подарувала костюм. Потім виявилось, що одна політична організація стала посыпати її із-за кордону летючки. Сусідка здивувалась, першого листа спалила і чоловікові ні слова не сказала, бо він нервовий, хворий. А за місяць ще лист. Вона знову його спалила. А коли я приїхала, прийшов ще один — в ньому організація вже закликала до повстання проти советської влади. Повезли їх до МВД. Чоловік, звичайно, нічого не знат, вона теж заперечувала. А там їм показали фотокопії листів з їхнього адресою — і справа скінчилася для тих людей дуже сумно”.

різними необґрунтованими твердженнями про „шпигунсько-диверсійні акції в користь Німеччини” (ані одного факту такого роду акцій він не наводить) або такими, просто неймовірними, твердженнями, нібито ген. Капустянський сказав у 1932 р. в Паризі, що —

„поділ Росії на незалежні держави відповідає інтересам європейських капіталістів, супроти чого українці можуть рахувати на попертя Европи...” (стор. 136 без подання джерела) —

чи іншими подібними „приправами” — можна було б сказати, що він є непоганим знавцем міжвоєнної історії української політичної думки, а зокрема УВО - ОУН, які були тою найбільш динамічною силою, що шукала власних шляхів визволення України, діючи в нетрях міжнародно-політичних потягнень СССР, Польщі, Німеччини, Чехо-Словаччини, Угорщини та інших держав центрально-східної Європи.

Тожецький подає, що коли в рр. 1932-33 в крайовій ОУН дійшли до голосу

„молоді діячі, а серед них С. Бандера, Р. Шухевич, М. Лебедь, М. Климишин, Богдан Підгайний, Тимчай-Лопатинський” (стор. 69) —

зарисувалися різниці поміж Крайовою Екзекутивою і Проводом ОУН; він переповідає закиди, що їх молоді висували під адресою Проводу ОУН, і твердить, що програму молодих характеризувала не лише політична крайність, але й глибокий „суспільний радикалізм”, в якому передбачалось:

„націоналізацію великого промислу і торгівлі, банківництва, закордонної торгівлі, широкий розвиток кооперації та повну земельну реформу” (стор. 135-136).

На думку Тожецького, вже тоді зарисовувалася криза в ОУН, яка не здійснилась тільки тому, що у висліді арештувань по вбивстві Перацького сталося розбиття крайової екзекутиви (стор. 137); автор згадує при цій нагоді про т. зв. „архів Сеника”, що його польська розвідка нібито отримала від чеської поліції, яка заходи-

ла цей архів ОУН, переводячи ревізії в Празі⁴⁾ і додає, що —

„ці акти тільки потверджували відомості, які український реферат II Відділу Головного Штабу (польська контррозвідка) мав від своїх конфідентів, в тому числі від незнаної особи з кругів найближчих Сіціборсько-му (т. зв. з Проводу)” (стор. 137).

Тожецький пише про вбивство сл. п. Є. Коно-
вальця зовсім безособово (лише одним словом — „замордовано” та про перебрання обов’язків голови Андрієм Мельником (стор. 156) і при-
свячує чимало місяця (стор. 158 — 168) подіям, зв’язаним з Карпатською Україною, признаю-
чи, що ця наша Срібна Земля

„легко могла стати, при німецькій допомозі, „українським Піемонтом”, а це не було в інтересі... II Речі Посполитої... було суперечне з інтересами СССР... могло стати невигідне і для Румунії...” (стор. 159).

Він пише недвозначно, що —

„Польща... при співпраці з Угорщиною висилала на Підкарпатську Русь диверсійно-військові групи в цивільних одягах, які мали здійснювати саботаж, сіяти замішання в ситуації і без того напружений” (стор. 162), але зовсім не згадує про заходи Сталіна, який навіть у своїй промові на XVII з’їзді ВКП(б) говорив про Карпатську Україну (10 березня 1939 р.) і напевно доручив своєму комісарові за-
кордонних справ Літвінову шукати шляхів до впливових гітлерівців для відповідної протидії; можна здогадуватись, що заключений півроку пізніше (23.VIII.1939) договір Сталіна з Гітлером своїми коріннями сягає часів Карпатської України.

Автор згадує також про т. зв. II Конгрес ОУН, скликаний ПУН’ом на 27 серпня 1939 р. до Риму, „поспішно і тенденційно” (стор. 196), саме на той час, „коли молоді з краю сиділи у в’язницях” (стор. 186), та про з’їзд крайових провідників ОУН (10 лютого 1940 р.) в Krakovі i II Конгрес, що відбувся „весною 1941 р. в Krakovі”, на якому вибрано провідником Stepana Bandery; він твердить, що в 1940-41 році обидві ОУН були готові співпрацювати з німцями і додає, що:

4) Існують поважні сумніви про те, в який спосіб цей архів опинився в руках польської розвідки; про це пише не тільки Петро Мірчук у цитованій вже праці „Нарис історії ОУН” (стор. 380-382), але й польський рецензент студії Тожецького в паризькій „Культурі”, який каже, що архів „здобуто не завдяки співпраці з чехословацькими властями...” (стор. 120).

„Групу Мельника сподобало собі особливо Гестапо. Крайній опортунізм тієї групи відповідав органам поліції” (стор. 199).

Друга світова війна

Другу половину своєї праці Тожецький присвячує розглядові події з часів 2-ої світової війни, обговорюючи першу фазу цієї війни (від 1.IX.1939 до 22.VI.1941) у відносно короткому, IV розділі (стор. 193-226), а другу фазу (пр. 1941-1945) в найбільшому об’ємом, V розділі (стор. 227 до 346). Читаючи ці розділи, складається враження, що автор розглядає недавнє минуле крізь призму сучасного укладу політичних сил у советському блоці (оглядаючись на те, що скаже Москва), перенаголошуючи деякі факти, а промовчуючи інші.

Про божевільні пляні Гітлера і криваві діла Epixa Koха написано вже сотки книжок різними мовами і до цієї теми автор не вносить абсолютно нічого нового. А от сказати дещо більше про долю „бурунатного царя України” Е. Коха, хоч би у примітці, Тожецький не відважився, хоч Коха судив польський суд (в пр. 1958-59), і всі документи справи Коха напевно були йому доступні. Приходиться доповнити розповідь Тожецького пригадкою, що Е. Коха, після арешту в 1949 році, західнонімецький уряд видав Польщі, яка в свою чергу передала його Москві, де він протягом 8 років писав спомини і різні записи для вжитку кремлівських „вождів”, які не захотіли поставити його перед судом у Києві за злочини, ним поповнені на території України, але передали назад Польщі. Треба в цьому місці зачитувати питання, яке ставить німець Peter Klijst у студії „Між Гітлером і Сталіним”⁵⁾: „В чийому інтересі діяв Epix Koch?” (стор. 190).

Годі переповідати розповідь Тожецького про 2-гу світову війну, але слід підкреслити, що він дуже часто посилається на такі советські джерела, як: „Українська ССР у Великій Вітчизняній Війні Радянського Союзу 1941-1945” (тритомова праця, видана в Києві в пр. 1967-68),

5) Праця Petera Klijsta п. н. „Цвіщен Гітлер унд Сталін 1939-1945” з'явилася спершу німецькою мовою в Bonni (1950 р.) і тим виданням користувався Тожецький; існує також переклад англійською мовою.

книжку В. Чередниченка „Націоналізм проти нації” (Київ 1970), збірник документів та матеріалів „Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні”, виданий Інститутом історії КПУ в Києві, та інші публікації, в яких історію другої світової війни вже відповідно спрепаровано. Авторові відсилачі до архівних матеріалів без подання дат і роду документів також викликають сумніви, бо Тожецький тільки переповідає зміст документів своїми власними словами і робить висновки, а читач не має змоги перевірити правдивості ні самого джерела, ні правильності авторових висновків.

А проте, в порівнянні з „творами” різних ... енків, які друкувалися і друкуються далі в підневільній Україні, в Тожецького є більше стриманості, його виклад спокійніший, а через те є спрощення враження об'єктивнішого. Він, наприклад, спокійно і в основному вірно реферує обставини проголошення акту 30 червня 1941 р. (стор. 234), наводить відомості про склад Уряду Я. Стецька і про арешти, що їх перевели німці в першій декаді липня і в половині вересня (стор. 236, 238 і 247) і подає, що на нараді актиу ОУН(р.), який зберігся ще в той час від арештів, що відбулися 10 липня 1941 р. в будинку „Дністра”:

„Рішено провадити боротьбу дальше, а якщо б наступила дальша реакція збоку німців ... провадити її також проти німців” (стор. 239).

Коли йдеться про головну тезу Тожецького, що, мовляв, „українські націоналісти служили німецьким інтересам”, (стор. 349), то уважний читач мусітиме ствердити, що цієї тези автор не доказав, бо мусів по волі чи й по неволі писати і про власнопідметність дій і плянів принаймні деяких націоналістичних середовищ; він признає, наприклад, що УПА, сили якої в половині 1944 р. становили 50-60 тисяч (стор. 324), боролася також проти німців, а зокрема проти німецьких поліційних з'єднань (ст. 297, 329 і інші).

Переповідаючи спроби німців переговорювати з одного боку з Власовим, а з другого з представниками українців — Скоропадським, Мельником, Бандорою і Лівицьким, автор мусить призвіти, що —

„...Бандера був найбільш непереєднаний. Жадав визнання самостійної, націоналістичної України, т. зв.

львівського уряду і допомоги в боротьбі проти СССР” (стор. 339).

Тожецький хвалить „великі і безперечні досягнення в культурному і господарському житті Української ССР”, хоч й додає, що на ці досягнення „падала тінь блудів культури одиниці” (стор. 348). Він підсумовує втрати України під час другої світової війни в людях, економіці та культурі, спричинені гітлерівською політикою супроти України, — „діло, в якому брали участь українські націоналісти”, як стверджує автор (стор. 351), всупереч тому, що сам писав раніше, а саме, що навіть серед німців були різниці думок відносно української проблеми.

Ось такі дві різні мірки при оцінці двох подібних явищ виявляє цей „спеціаліст”; жертви в людях, економіці та культурі за кривавого Сталіна — це тільки „тінь блудів культури одиниці”, а жертви, спричинені війною, початок якої дав ганебний договір Гітлера зі Сталіним 23 серпня 1939 р., це „діло, в якому брали участь українські націоналісти”.

ДО ТИХ, ЩО ВІДЦУРАЛИСЬ СВОЇ БАТЬКІВЩИНИ

У лютневому числі часопису „Казак”, органі Козачого Національно-Визвольного Руху, що виходить у Парижі, вміщено „Звернення” до „козаків, українців, білорусинів, кавказців, народів Середньої Азії і Уралу, що перебувають на еміграції і досі не знайшли свого правильного шляху”.

Звертаючись до козаків, кавказців та інших поневолених Москвою народів автор „Звернення” пише про всі ті кривди, що їх зазнали вони від царата і більшевиків, а „малоросам” пригадує знищення самостійності України 1764 року, розгром Запорізької Січі і запорізької єпархії 1775 року, ліквідацію Української Православної Церкви 1686 року, знуцання над мертвими запорожцями в храмі Покрови і пограбування цього храму, з якого вивезено до Москви всі клейноди і дорогоцінні царські ворота. Автор пригадує безнечинні жертви Вінниці, тисячі й тисячі мучеників, що згинули в підвалах НКВД і в концтаборах Сибіру. Чи не подібні вони, — питас він, — до жертв Батурина, до жертв Петра І-го?

„Жертви минуліх часів, — сказано в „Зверненні”, — як і жертви нашого часу, були неминучі тому, що кожний свободолюбний народ боронить те неоціненне добро, яке дас людині Свобода”.

Варто було б запізнатися з цим „Зверненням” не тільки „блім”, а й „червоним” малоросам, що, йдучи на поводі у москалів, зраджують свою Батьківщину.

Ю. К.

55 РОКІВ ТОМУ

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО МОРЯ

Вже 55 років український народ урочисто відзначає ще одну знаменну дату — День Українського Моря. У той день — 29 квітня 1918 року на кораблях Чорноморської флоти гордо замайорили українські прапори, стверджуючи, що північна частина Чорного моря, яка обмиває береги суходолу від Дунаю до Кубанщини, є українськими територіальними водами, принаджними нашому народові та його державі. Цим здійснено споконвічне прагнення українського народу опанувати чорноморські береги, що відкривають для нашої країни вільний вихід у світ для торговельних та культурних зв'язків з державами Європи, Азії та Північної Африки.

Змагання за вільний доступ до моря почались на зорі розвитку нашої державності, за княжих часів. Великий торговельний водний шлях Східної Європи від скандинавських країн до Візантії, арабського світу, далекої Індії, славнозвісна путь із Варяг у Греки проходила по Дніпру біля Києва, важливого політичного, культурного і торговельного центру, що буйно зростав і розвивався. Київські князі розуміли велике економічне значення для їх держави і сусідніх тоді ще не з'єднаних українських князівств володіти водними торговельними шляхами і всіляко намагались закріпити за Київською державою панування над цими шляхами, забезпечити бурхливий торговельний рух по Дніпру і далі через море, не раз вступаючи заради цього в запеклу боротьбу з могутньою Візантією, яка займала панівне становище на Чорному морі.

Переможні походи київського князя Олега на Царгород у 907 і 911 роках, коли він на ознаку своєї перемоги над греками прибив щит на царгородській брамі, надали українським купцям великих привileїв в їх торгівлі. Безуспішний був похід князя Ігоря на Царгород у 944 році. Князь Святослав у 963 році рушив на Болгарію, а далі й проти греків, намагаючись підкорити своїм впливам придунайські та чорноморські землі. Князь Володимир зробив

успішний похід у Крим і здобув Корсунь. Під проводом князя Ростислава, сина Ярослава Мудрого був здійснений у 1043 році останній за княжих часів морський похід на Царгород.

Коли згасла зірка української княжої державності і наші землі опинились під литовською, а пізніше польською займанчиною, а на чорноморському узбережжі та цілому Балкані запанувала мусульманська імперія, український народ не втратив своїх прагнень до самостійного життя і свого природного потягу до моря. На самому початку другої — козацької державності, зі створенням Запорізької Січі козаки продовжували свої сміливі морські походи для визволення братів з турецької і татарської неволі, для здобуття шляхів до Чорного моря.

Болинський князь Богдан Ружинський на чолі козацького війська ходив походами на Крим і загинув у бою, здобуваючи Аслан-Кермен.

Боротьба проти турків на чорноморському узбережжі стала щораз запеклішою. Козаки здобули турецьке місто Тягиню (Бендери) над Дністром і згодом Очаків, навесні 1586 року зупинили великий похід татар, які йшли на Україну брати в неволю людей. У руках козаків знову опинився Очаків, а також Козлів (Евпаторія) і Білгород (Аккерман).

Розпочинаючи війну з турками, німецький ціsar Рудольф II надіслав у 1594 році посольство з грішми і подарунками за участь козаків у цій війні. До цього закликав козаків і папа.

Під проводом Северина Наливайка козацьке військо рушило на Волошину, здобуло Тягиню, а далі молдавську столицю Ясси і змутило молдавського господаря (князя) відійти від турків і приєднатись до німецького цісаря. Разом з волохами козаки здобули Білгород і Кілію.

Згодом на чолі з гетьманом Самійлом Кішкаю, який перед тим довгий час перебував у

“**Самнитар**”, 3 Ykpaihin, etopikhon 200, 3 foto-
shimkamn Aminin Toperekoi, Barjenthins Mopoda,
Bacinni Gimmoncina ni ihunus, 3 noesiamn y nape-
rtaia; 3 ihmomi artriticheskoi noereciin Bishin Pid, 2 no-
achennamn nupof. A-pa Minko.in Ferarwora (3CA),
Jahana TPECCHOA ABH-y, Morokhen, Nemmerin-
uttpacece 67; shrimoane ihmaha spogjehe 3
ytypaibishekoro tekcty, orlojionehoro a micaahhny
“**Бираборишин Джах**”, Izhomon 1971 p.
ky myorymehthi npo et. n. Atiliy Toperekry, npo cy-
jorbi ihpoueen a Ibra-ho-fpashibekomy i mykhi 3a-
arrn a odogponi ihpecciyasyshn; tropon Barjenthins
Mopoda, Iropka Kajanhua, Tpulopka Hygaa, Bacan-
ja Chmohenska, Iropka Kajanhua, Tpulopka Hygaa, Bacan-
reha Cibepctora, Ibraha Tlakon, Minko-in Heroini;
xspohichy ihpecciyasyshn y piashn oglasatix
Ykpaihin, noemy Cibtoccojraea Kapabasachpoto, My-
ehnika Buzajnimpeskoj tropyn, chnocoj ykpash-
eprux nojtili arshib ra ihun.

"Y KRAINEGENN BIGHINI" է՝ ԱՌԱՋԱԿԱՐԱՆ

Take e b posh poakay unthe bin

HOME ALLOMORPHIC BINARIES

Y uen eac retmahon cras bijsazkun Hete po
ckroj photon. Za sofo brazijskam kozakn yrpas-
tchauereny - Carajitayhnn. sacchobink yrpas-
ckroj photon. Za sofo brazijskam kozakn yrpas-
tchauereny yrpas-kaik, kozakn pos6nij i ty-
pehuy ekrahd, nica,jun pos6nij ha gyxoxiit i sjo-
dgyun mitro Bapdy ha sotlajpcckoy y6lepekkal,
Qco6jimby yaray kozakn upnepdy Kpnn s ho-
to hehbarinchmn hehjihnhnnm pnhkam, srijkn
a 1608 pouti biaittayramn koxin ha ayhanckpi
tupras i baajin lama, kntio ta Biutopou.

Y uen eac retmahon cras bijsazkun Hete po
ckroj photon. Za sofo brazijskam kozakn yrpas-
tchauereny - Carajitayhnn. sacchobink yrpas-
ckroj photon. Za sofo brazijskam kozakn yrpas-
tchauereny yrpas-kaik, kozakn pos6nij i ty-
pehuy ekrahd, nica,jun pos6nij ha gyxoxiit i sjo-
dgyun mitro Bapdy ha sotlajpcckoy y6lepekkal,
Qco6jimby yaray kozakn upnepdy Kpnn s ho-
to hehbarinchmn hehjihnhnnm pnhkam, srijkn
a 1608 pouti biaittayramn koxin ha ayhanckpi
tupras i baajin lama, kntio ta Biutopou.

морському степу без договорів, без війни і пролиття крові накреслили природні кордони України аж до валів Чорного моря.

На протязі століть український народ неодноразово засвідчував, що Україна, як аванпост південного та західного світу, росла на перехрестях світових шляхів, кривавилася і міцніла в боротьбі з недоброзичливими сусідами та спирається на півдні на узбережжя Чорного моря.

Своє історичне право здійснював наш народ завжди і визначав свою волю в часи третьої державності, коли з вибухом національної революції заговорило і українське Чорне море про свою належність до воскреслої української держави. В ці незабутні дні виступила Чорноморська флота, яка за особовим складом моряків була у більшості з українців. У березні 1917 року створено Чорноморську Генеральну Раду, яка оживила українські традиції Чорного моря.

З кінцем квітня 1917 року майже на всіх кораблях Чорноморської флоти та в сухопутніх частинах морської фортеці в Севастополі створились українські корабельні ради і гуртки.

Чорноморська флота і Севастопольська фортеця висилили своїх делегатів на військові з'їзди до Києва. В жовтні 1917 року половина всієї флоти та всі порти Чорноморського узбережжя піднесли українські прапори.

Українська Центральна Рада в Києві зорганизувала Морський секретаріят, який пізніше перетворився в Міністерство морської флоти. 14 січня 1918 року був схвалений і 13 березня 1918 року проголошений „Тимчасовий закон про флоту Української Народної Республіки”, який постановляв:

„Російська Чорноморська флота, військова і транспортова, проголошується флотою Української Народної Республіки і виконує обов'язки охорони узбережжя і торгівлі на Чорному і Озівському морях. Українська Народна Республіка передає на себе всі зобов'язання російського уряду щодо Чорноморської флоти і щодо утримання флоту і портів. З часу проголошення цього закону всі російські військові і торговельні кораблі на Чорному і

Озівському морях підносять український прапор”.

У квітні 1918 року розпочався похід на Крим корпусу генерала Натієва під командою полковника Болбочана. Він прорвав 20 квітня лінію советського фронту на Перекіпському перешейку. Успішно здобуто вузлову станцію Джанкой, 23 квітня Болбочан переможно вступив у Симферополь, столицю Криму, а кінний полк ім. Костя Гордієнка — до Бахчисараю.

Події в Криму приспішили переведення в життя закону Української Центральної Ради про флоту.

В ясний сонячний день 29 квітня 1918 року о 4-ій годині дня на Севастопольському рейді, де стояла Чорноморська ескадра, з флагманського лінійного корабля „Юрій Переможець” за наказом коменданта флоти був поданий сигнал:

— Флоті наказ — піднести український прапор!

На покладах усіх кораблів вишикувались старшини і моряки. Під звуки сурм на щоглах усієї флоти Севастопольського рейду замаяли українські прапори.

Чорноморська флота виявила свою принадлежність до Української держави, задокументувала, що північні береги Чорного моря, пристані та кораблі є власністю народу України. Чорне море знову стало українським морем.

Іван Левадний

МОРАЛЬНА МЕЖА ДЛЯ УВ'ЯЗНЕНОГО

Довголітній в'язень советських концтаборів Варлам Шаламів у своєму нелегально пересланому на Захід оповіданні „Інженер Кисельов” пише:

„Жахливо бачити концетраційний табір, і жадні люди в світі не треба знати таборів. Таборовий досвід — цілковито негативний до єдиної хвилини. Людина стає тільки гіршою. Та й не може бути інакше. У таборі є багато такого, чого не сміє бачити людина. Але бачити дно життя — це не найстрашніше. Найстрашніше — це, коли це саме дно життя людина починає — назавжди — відчувати в своєму власному, коли її моральні мірила запозичаються з таборового досвіду, коли мораль блаторів (злодіїв — ред.) застосовується в нашому житті. Коли розум людини не тільки служить для оправдання цих таборових почуттів, але служить цим самим почуттям. Я знаю багато інте-

В. С-ко

Рецензія на „рецензію”

Єдиний в Україні „Український Історичний Журнал” (ч. 5, 1970) присвятив повні дві друковані петитом сторінки книжці П. Штепи „Московство”**), що її назвав „ганебною фальсифікацією російсько-українських зв'язків”.

Проте, ця, вибачте, шановний читачу, „рецензія”, написана в чисто „ленинському стилі”, тобто перетикана образами автора і лайкою, мас позитивну сторінку: численними цитатами з монументальної книжки П. Штепи вона знайомить підсоветського читача бодай у найменшій мірі з її змістом і, безперечно, породжує у кого небажані для авторів „рецензії” рефлексії і думки. Шкода тільки, що той журнал так мало в Україні читають.

Не беремося тут оцінювати твору П. Штепи, що потребував би окремої великої статті, а вкажемо лише на цілковите невігластво, фальшивість і лицемірство совєтських „істориків” Н. Комаренка та М. Котляра, які ретельно взялися виконати поставлене їм завдання: розторощити Штепу і його книжку.

От, для прикладу, пишуть вони, що „за П. Штепою виходить, що перемога радянської влади на Україні була поразкою українського народу... Однак, кількома рядками нижче він розповідає, як розквітла Україна за коротеньких 6 років (1922 - 1929), відбудувала свою господарку до позему 1913 року. Заповідався ще більший і ще швидший її зрист...” — і на цьому цитату з книжки П. Штепи уривають. І читач „Українського Історичного Журналу” задумується: а чому ж воно так сталося: пораз-

**) Павло Штепа, *Московство. Його походження, зміст, форма й історична тяглість*. Кн. I, II. Видав С. Стасинин. Торонто, 1968, 701 стор.

лігентів, та й не лише інтелігентів, які саме блатні межі зробили своїми таємними межами поведінки на волі. В порівнянні цих людей з табором здобув перемогу табір. Це — засвоєння моралі „ліпше украсти, як попросити”... Прикладів морального розкладу багато. Моральна межа дуже важлива для в'язня. Це — головне питання його життя: залишився він людиною чи ні?

ка... розквіт і що далі? А справа дуже проста: після того, як внаслідок економічної руїни, спричиненої так званим „військовим комунізмом”, Ленін запровадив НЕП, допустив приватну дрібну власність і розв'язав приватну ініціативу — український народ за 6 років добився в економічній ділянці есупереч режимові величезних успіхів. А потім НЕП скасовано і, внаслідок колективізації сільського господарства, ввійшло воно в кризу, з якої й досі не може вийти.

Советські „історики” згадують про українізацію, про розквіт української культури, але про нищення української інтелігенції і про сім мільйонів вигублених штучним голodom українців, звичайно, не пишуть. Во вони — „об'єктивні історики”, а Штепа „брехун”, „хворобливий фантазер”, опанований „дикунським, темним націоналізмом”, який „обдурює читачів”.

І все таки советські „історики” візразно виявляють острож, цитуючи ось хоч би таке місце з книжки П. Штепи: „Автор „Московства” сподівається, що його витвір буде корисним не лише в ідеологічній, але й в збройній боротьбі проти радянського народу (влади — В. С-ко). Книжка пронизана думкою: необхідно виявляти слабкі місця в „духовості” росіян — „найлютіших ворогів українців, щоб знати, куди саме вдарити”. Червоні малороси з „Українського Історичного Журналу” — готові свої власні груди наставити в обороні „старшого брата”.

А як примітивно обманюють советські „історики” молодого читача, який, може, не знає всієї правди про події 1941-42 років. „Трудячих Крайни Рад, — пишуть вони, — Штепа називає руйнівниками культури, оскільки вони знищували окремі підприємства, щоб позбавити фашистську Німеччину можливості посилити свій воєнний потенціял”. Не сто, а щойно п'ятдесят років минуло з того часу, як московські большевики, тікаючи з України, залишали з наказу Сталіна за собою „спалену землю”, прирікаючи власне трудячих, — а серед них і старих, дітей та немовлят — на голодову смерть. Навіть за відмову евакуюватись розстрілювали вони старих і хворих, щоб не збільшувати німецького „веснного потенціялу”.

Книжка П. Штепи наскрізь перейнята націоналістичним духом, а тому, на думку совет-

ських „істориків”, не має вона „жадного значення ні як публіцистичний, ні, тим паче, як науковий твір”. Але навіщо ж тоді було її рецензувати в єдиному на Україні історичному журналі? Советські історики дуже наївно пояснюють ціль, яку вони ставили перед собою, рецензуючи книжку П. Штепи: „Її не варто було б рецензувати, якби не та обставина, що „Московство” читають українці, які живуть за кордоном і позбавлені правдивої інформації про Радянську країну. До того ж і інші націоналістичні писаки використовують фальсифікацію П. Штепою історичної дійсності в ідеологічній боротьбі проти радянського народу”.

Виходить, що советські „історики” більше дбають за чистоту ідеологічних риз українців за кордоном, як за ризи своїх читачів, що їхнього журналу не читають. Та й на пальцях обох рук можна порахувати емігрантів, що читають той „історичний журнал”. І то читають з обов'язку, студіюючи глибини, до яких обнізилась советська історична наука.

ЧЕРГОВЕ ЧИСЛО „АБН-КОРЕСПОНДЕНС”

На обкладинці останнього числа цього бюллетеню журналу АБН потрясаючий образ Віктора Цимбала: душа померлої в 1933 році з голоду української селянки з немовлям на руках, що зноситься до неба. Її рот широко розкритий в мовчазному крикові, над її головою сяйво мучениці, а навколо — чорні хмарі. Назва редакційної статті „Рік жаху” розкриває її зміст.

Нав'язуючи до 50-річчя створення так званого СССР, Сюзанн Лябін (Франція) в емоційно насищений статті пише про дійсну суть московського комунізму і його найбільш ефективних, найбільш вартісних для ще вільного світу ворогів — поневолені комуністами нації.

У надрукованому в журналі зверненні Британської Ліги для Свободи Європи як передумову для її безпеки ставиться стягнення всіх російських військ з окупованих Москвою країн. В телеграмі Екзекутиви Європейської Ради Свободи до Прелімінарної Конференції в Гельсінкі заявляється підтримку в заходах скріпити та поширити НАТО і висловлюється гостре застереження супроти так званої Європейської Конференції Безпеки, що її підготовляє Москва, щоб поступово усунути Америку з Європи. На цю ж тему написав Базіль Майлат статтю „Право народів на національний суверенітет або Європейська Конференція Безпеки, як страгегічна ціль Москви”.

Дуонг Гонг Дук, перший секретар в'єтнамської амбасади в Лондоні дякує в особі Європейської Ради Свободи вільному світові за моральну підтримку народу

Південного В'єтнаму в його боротьбі за свободу, демократію і національну незалежність.

Під назвою „За Європу об'єднану в свободі” вміщено виголошену на масових зборах в Лондоні з нагоди 50-річчя СССР промову проф. д-ра Теодора Оберлендера.

З підпільно видаваного в Україні „Українського Вісника” передруковано мартирологію Юрія Шухевича і повідомлення про звільнення після 25-річного ув'язнення д-ра Горбового.

Джон Косяк (Білорусь) виступив із статтею „Народ у полоні советської Росії”, а Леван Зарубішвілі (Грузія) — „Москва і „справа Гельсінкі””. Із згаданих вище масових зборів у Лондоні надруковано „Заклик АБН до спільної акції”. На тему „Наши найсильніші союзники” написав про поневолені Москвою народи Волтер Джадд (ЗСА).

Крім згаданих статей і звернень в цьому числі „АБН-Кореспонденс” читач знайде багато дрібніших актуальних матеріалів і вісток з-поза залишої заслони.

ПЕСИМІСТИЧНІ ПРОГНОЗИ

67-річний австралійський науковець, сер Філіп Бахтер, заявив на пресовій конференції, що в атомовій війні, яка вибухне на протязі наступних 75 років, Америка, Європа і Советський Союз обернуться на широчезну заражену радіацією пустелю. Але Австралія, на думку сера Бахтера, уникне світової катастрофи з огляду на її географічне положення, вітри і морські течії, які не допустять до неї радіоактивних відпадків.

Внаслідок цієї війни, твердить сер Бахтер, незчисленні орди втікачів, включно з мільйонами американців, кинуться рятувати своє життя до Австралії, якщо ми не подбаемо своєчасно, щоб всіх їх не допустити, бо це було б для нас страшною небезпекою. Світ після цієї катастрофи стане світом беззаконня і насильств. Виявляючи до втікачів гуманність, ми мусимо бути обмеженими. Ми, наприклад, не повинні будемо допускати в нашу країну осіб з генетичною мутацією в результаті атомової радіації або людей, хворих на невиліковні недуги. Ми мусимо подбати про власну атомову зброю, щоб боронитися проти небажаних інtrузів.

Свої пессимістичні передбачення сер Бахтер уґрунтовує на безконтрольному зрості людності, який стане причиною атомової війни. В 2035 році, каже він, населення земної кулі становитиме 14 більйонів — у три з половиною рази більше, як тепер. Передвісниками атомової війни, на думку сера Бахтера, будуть масовий голод, пошесті і вичерпання природніх ресурсів.

Провідні американські атомові вчені відмовляються коментувати провіщення сера Бахтера, але британські науковці, що знають його як пionera в розвитку атомової енергії в Австралії, кажуть, що його прогнозами не вільно легковажити.

МЕДАЛЯ КНЯГИНІ ОЛЬГИ ДЛЯ ПАНІ ПАТ НІКСОН

18-го квітня ц. р. делегація Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України була прийнята пані Пат Ніксон у Білому Домі. Делегація обдарувала Дружину Президента ЗСА комплектом медаль княгині Ольги, виданим ОЖ ОЧСУ 1969 р. в тисячоліття смерти Володарки Руси-України.

Авдіенція була призначена на 4-ту годину по полуночі. В склад делегації входили: Уляна Целевич — голова ГУ ОЖ ОЧСУ, Дарія Степаняк — голова Відділу ОЖ в Нью Йорку, Миррослава Ласовська — голова Відділу ОЖ в Брукліні, Стефанія Бернадин — голова Відділу ОЖ в Філадельфії, Марія Карпишин, голова Відділу ОЖ в Сиракузах, Марія Кульчицька — голова Відділу ОЖ в Іонкерсі, Теофіля Ганущевська — культ-освітня референтка ГУ ОЖ ОЧСУ, Марія Твердовська — фінансова референтка ГУ ОЖ і Медалевої комісії, Анна Гричик — секретар Молодечих Відділів при ГУ Сиракузи, Ляриса Лозинська — член ОЖ Нью Йорк, Адріяна Легета з Детройту, член Управи Молодечого Відділу ОЖ та Краля української преси в ЗСА.

Після зложення креденцій, документації та введення делегаток у реєстр гостей пані П. Ніксон, делегаток впроваджено в приватну бібліотеку Президента. Пані Пат Ніксон прийшла з своєю секретаркою і асистенткою. Секретарка представила пані П. Ніксон голову делегації, пані Уляну Целевич, а ця з черги представила кожну делегатку зокрема. Безпосередня, щира і тепла поведінка пані П. Ніксон витворила від самого початку авдіенції дружню атмосферу. Пані П. Ніксон до кожної делегатки ста-

вилась з увагою і кожній ставила питання особистого характеру.

Опісля наступила офіційна частина, прочитання грамоти і вручення медаль. Грамота звучала:

„За її заінтересування в людині, гуманності та освіті, за її ознайомлення з українською історією і культурою та за її і Президента державну візиту в Києві, столиці України, відзначається паню Ричард М. Ніксон, Достойну Першу Леді ЗСА, медалею княгині Ольги. Медалю відлито в Америці 1969 року в 1000-ліття її смерті. Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України, з нагоди 40-их роковин Великого Голоду в Україні. Дня 18 квітня 1973 року.”

Вручаючи різьблену касету з медалями, пані У. Целевич висловилась: „В імені Українського Народу відзначаємо Вас цією медалею в пам'ять тисячоліття української державності”.

Пані Пат Ніксон, приймаючи медалю, сказала: „Я була в Києві, де колись володіла ваша велика княгиня. Тисячу років тому Америка ще не існувала. Ми маємо тільки 200 років. Яка велика різниця. Це для мене велика честь від народу, котрого тепле серце, щирість і багату культуру шаную, подивляю і цікавлюсь. Я запевняю вас, що медаля ця буде передана до президентської бібліотеки як пам'ятка для запізнання і подиву для всіх її відвідувачів назавжди”.

На закінчення делегація подарувала пані П. Ніксон писанки на різьблений тарілці і побажала веселих свят її, її родині і цілому американському народові.

Оксана Ашер

НЕЗАБУТНІ ПОСТАТІ

Дитяча уява завжди шукає чогось надзвичайного, цікавого — і такими були для мене в дитинстві відвідини родини Старицьких.

Жили вони в Києві в будинку на розі вулиць Великої Підval'noї й Гершуні, на верхньому, четвертому поверсі.

Велика, майже овальна вітальня з старовинними меблями в сирових полотняних покрівцях нагадувала минуле, приспане сучасністю. Портрети на стінах М. Старицького й талано-

Після закінчення офіційної частини була ще й друга частина, коли делегатки були гостями у пані Ніксон. Господиня Білого Дому почастувала делегаток кавою, часом і солодким. Пані Ніксон говорила про свої спостереження в Україні, про чудовий український народ, а делегатки інформували про теперішню ситуацію в Україні, про переслідування інтелектуалістів, жінок, матерів і дітей, про велики судові вироки і тяжкі умови, в яких проживають родини засуджених, про голод 1932-33 років. Між делегатками були свідки того штучного голоду.

Під кінець візити пані П. Ніксон запропонувала оглянути Білий Дім. Спеціальний провідник провів делегаток по залях, даючи пояснення і відповіді на запити. Найбільше зацікавлення делегатки виявили до образів і портретів президентів ЗСА і їхніх дружин. Усі делегатки в українських одягах пройшли по залях Білого Дому. Їх живо цікавило минуле Америки і історія Білого Дому, де зберігаються пам'ятки, даровані президентам. Тут же будуть знаходитись відтепер медалі з зображенням княгині Ольги і герб України — Тризуб.

Через два дні після авдієнції української делегації пані Пат Ніксон вислава листа на руки Голови ГУ ОЖ ОЧСУ У. Целевич, дякуючи за дарунки, зокрема за писанки, процесом творення яких вона дуже зацікавилась. окремо подякувала Дружина Президента за медалі, які мають не тільки релігійне, а й історичне значення.

Mir. Лас.

битих акторів українського театру: Марії Старицької, Садовського, Саксаганського, Заньковецької зворушували свою історичністю. Маска Михайла Старицького-батька на столі довновновала цей зачарований світ.

Найсильнішим же враженням залишились розмови-розвіді Людмили Михайлівни Старицької-Черняхівської. Бувало слухаєш — не переслухаєш її, що так цікаві і яскраво відтворювала велич людей епохи її батька; або про життя їхньої родини, коли на віттар театрту було покладене буквально все, і як вони, втративши матеріальну базу, бідували; або романтично-містичні оповідання. Двоє з них особливо залишились в пам'яті: про Кам'янець-Подільський і про Париж.

Оксана Михайлівна Стешенко (Старицька), авторка дитячих оповідань запам'ятала своїми казками, побудованими на українському фольклорі.

Однаке, сестри, обидві похилого віку, були і зовнішністю і характером дуже відмінні. Молодша Оксана Михайлівна — висока, оглядна і гарна була веселою в товаристві й не уникала його. Хоч зазнала вона багато горя (розстріл чоловіка, заслання сина в далекі концентраційні табори), проте таїла його глибоко в душі. Часто відвідувала Клуб Письменників, що містився недалечко їхнього дому на Великій Підval'noї. Ходила навіть на вечірки і якось, танцуючи, упала й зломила собі руку, яка так і не загоїлась.

Людмила Михайлівна (Людя, так називали її в родині), талановита письменниця, активна громадська діячка, невтомна співпрацівниця свого батька, була сповнена тою духовною красою, що робила її обличчя незабутнім. Вона була людиною сильної волі, що відчувалася в її погляді, в манері говорити, у вчинках.

Чоловік її проф. Гр. Ол. Черняхівський, був видатним ученим-біологом, винахідником, ім'я якого було відоме закордоном. Цікавими були його досліди над клітинами рослин.

Їхня єдина донька Рона в розквіті молодості, чарівно-вродлива і розумна, володіла багатьма

европейськими мовами. Вона перекладала беле- тристичні твори на українську з англійської, німецької, французької мов.

Ходили чутки, що своєю красою Рона врятувала своїх батьків від заслання на каторгу під час процесу СБУ в 1930 році.

Після двох років заслання в Башкірію, повернувшись до Києва, мама і я мешкали у родичів, в одному приміщенні з Людмилою Михайлівною і Оксаною Михайлівною. Рони ми еже не застали, вона була арештована і зникла з Києва. Людмила Михайлівна витрачала великі гроші на адвокатів, щоб дізнатись щось про свою єдину кохану доню. Хтось прислав їй листівку з повідомленням, що Рона перебуває в одному з концтаборів маріїнської системи. Старшого віку, слабого здоров'я вона поїхала шукати Рону. Побувала в багатьох концентраційних таборах Сибіру, в різних лікарнях і, нічого не довідавши, вернулась додому. Тільки велика сила духу і любов дали їй змогу витримати ці поневіряння.

А вдома чекало на неї нове горе: під час її відсутності її чоловік застудився, а недуга серця ускладнила його хворобу і він скоро помер. Ця смерть була страшним ударом для Людмили Михайлівни, проте не зламала її. Ще була надія, і треба було жити для Рони.

Добра і чутлива до чужого горя вона „приписала” мене на свою „житлову площе” (це була не легка процедура), і я спала у великій кімнаті на широкій канапі, спеціально зробленій на замовлення для Михайла Старицького.

Людмила Михайлівна була обережною у виборі товариства. Приймала у себе лише давніх друзів. Одним із таких був академік Агатаангел Юхимович Кримський. Ще в раннім дитинстві я називала його „четири ока”, бо він носив подвійні окуляри. Мій батько часто говорив, що його ерудиція не мала собі подібної в той час на Україні. Правда, науковці закидали йому, що не мав він учнів, як Грушевський і Єфремов. Единим його учнем був Левченко, якого він усиповив, але той ще молодим трагічно загинув, залишивши Кримському свого маленького сина. З ним мешкав Агатаангел Юхимович до останнього часу життя в Києві. Обслуговував їх Іван — „швидкі ноги”.

Уже на початку 30-их років академік Крим-

Софія Наумович

НЕ СЛІД ГЛУМИТИСЯ!

У Канаді виходить, як продовження того, що видавав Михайло Орест, журнал „Світання”. Зміст першого числа за 1972 р. складається з колядок і Федъковичевої статті про них, поезій Мороза, Лятуринської, Голобордька, Володимира, Ляриси Мурович, Зореслава, Буряківця й ін. Серед статей бачимо уривок роману Ю. Буряківця, уривок зі збірки Р. Володимира, студію „Утілення божества” проф. В. Шаяна, статтю про „Влес-книгу” та рецензії.

І поезії й статті дуже нерівної якості. Деякі з них свідчать про незрозуміння теми, інші ображають релігійні очування. В. Онуфрієнко, наприклад, скарикатурував високочесного філософа, професора Київської Академії Григорія Сковороду такими рядками:

„В дорозі відстала підошва і хижо,
Мов той вовк, роззяєв враз черевик...
Не маю собі ні кола, ні двора...
На ранок він знов за торбину порожню”... і. т. д.

ський був усунений від активної праці в Інституті Мовознавства при Київській Академії Наук і присвятив себе науковим працям, які, однак, не всі друкувались. В останні роки перед війною Кримський любив едати з себе дивака — це був його вид протесту проти остракізму. Навіть відмовився був їхати на відзначення свого ювілею, сказавши, що не має в що одягнутися. Мусіли дістати йому відповідний костюм, щоб він міг прийти на це святкування в Академію. А там на естраді бив себе в груди й казав, що тільки радянська влада дала йому можливість науково працювати. Хоч удавав, що вже нічого не бачить і його вели під руки, коли бував на якихось засіданнях, проте до Людмили Михайлівни приходив сам пізніми вечорами, і вони довго розмовляли за чашкою чаю.

Коли вибухла війна з німцями в червні 1941 році, зараз же почалися арешти. Людмила Михайлівна і Оксана Михайлівна не уникнули цього нещастя і загинули в катівнях Київського НКВД.

Одночасно відбувалась евакуація науковців з Києва. Тоді Кримський виїхав до Звенигородки, недалеко Києва, де проживали його дві старенікі сестри. Але був вивезений большевиками звідтіля і помер 25 січня 1942 року. Що сталося з його ненадрукованими працями — про це історія скаже своє слово.

CHRISTIANE MATKIN

M. Hectorapyk

Happy birthday, mom! I'm happy you're here to see me grow up.

Brazilia, Xotipetunui hiçitý uno Bajapintu Gokpata, BCTAHONIJA SAHON, MIO SAGOPONHAB YAHNTU MCCHEN-
TRA POMOBIN, Gokpata GIA YABARAH YAPHINKA. —
"Lipo nti posamobin bin lozoponite? Lipo jwögl in ipo-
zim? — A tipéyctaruhunna BAJAHN poscepünticcia:
"Gokpata, in he xoheum sposaymitin. Tojti sagoodo-
nhetpeka bectin posamobin = möjömin. Och i bee?"
— A Gokpata ha nte: "He xoay a möjöshachocen,
Crakakib: Mio sroklo pokoy carate möjönicib?" —
"Lokon he ipnikoxomintuq pacé 6pari yacach y pam,
otokx, Mio tipunumatoro pokoy". — "To ne ak? Ekr
ha 6azap! ipnikoxomintuq he mae tipunumatoro pokib, to
a he smoxy 3amuntanicek y hero, no komy ipnikox-
omintuq pacé? — "Bajahnu ippenpukim branhaem
bih cibin kpam?", Tojti eyAWÜ ippenpukim branhaem
crazaanin Gokpatoro: "Bajahnu hec y mipy", i Co-

Absek, who took Gorkat he turned Gyr Nipomo-
sea: Gyr Gedosokhnik. Grgn bñ goodz tsar, ak co-
-fictin, grgn nñgoro creoreo dñoporo, bñolo bñgina-
-gyr bn hechaññin. Ago, ak i cofictin, mñgo bñma-
-ras sanjatin, to 6yr bn y raaemnax jinie s ma-
-tinm lyptom ocl6, tñnn, mñgo morjan ñomy ñuzatin.
Bñh ke seepetaca mñgo bñix: Galazix i Gñhinx, Be-
-linsk i Marinx, I harbar Geenatatio.

Сократы обрываясь из сна, умри некоим, другим, не будь сном.
Такое же слово произнесли и другие мудрецы, ибо они
всегда говорили о сне как о временной жизни, а не о вечной.
Но и это не означает, что сон не имеет никакого значения.
Сон — это не только временная жизнь, но и сущность жизни.
Сон — это не только временная жизнь, но и сущность жизни.
Сон — это не только временная жизнь, но и сущность жизни.

... Cokpart chonykara Tatarska mymarri. Doro
mynin moljazh binanjanjach hehanjotierimbo. Tlpo-
ge, Cokpart hacthny hechenhna Aten hacthane
importe cede. A bce hepede boro chochid binjuknatur
cmix y moljen ha manjatati micra: tcrantti nntar-
haa jopogzinn y unqabrocti moljajinx i rincgabari
nepeka hinni upogzenni, uzo ix tpyjyho poszrazarri.
A jnn crospobras bih jopogzinn tpyjyhou, exn-
takha ix mojoro, uzo boni cami upnshashenii cobe
hebrizatiro. Cokpart, sorpenea, hacthane upporti ce-
de cratqehinx ocl6, arrns nrctarjair ha nocmixo-
bunne. I mojoro x, moljajni nozarin hechijybarri
noro, — a neke gyzja pia hejonykzajipa.

C M E P T P C O H P A T I A

брого громадянина є: бути таким, як усі, займатися тим, чим займаються всі — ходити на сходини, належати до якогось гурту. Сократ мав погляд інакший від усіх інших.

Наприклад, після однієї морської битви, що закінчилася перемогою, командувачі забули зі брати докупи залоги деяких кораблів, що були в бою знищенні, і тому деякі трупи атенців не могли бути поховані: жорстокий злочин для старшого віком. Не взяли під увагу перемоги та й не питалися — чи було мудро карати рятівників Атен.

Всі ті, хто хотів протестувати, мусіли замовкнути, тільки Сократ запротестував і тим виключив себе з-поміж громади. А все це мусіло закінчитися обвинуваченням, що зараз же сталося: обвинуваченням у безбожності.

Одного весняного ранку 399 року судді, що їх скликали на розправу, сходять малими гуртами в напрямку Агори. Їх — багато і кожному з них понад тридцять років. Один автор показує їх нам, як вони, прокинувшись іще перед світанком, ідуть із світильниками в руках. Надворі темрявно, вони зашпортуються, минають калабані, штуркають киями кам'янисту дорогу.

Зібравшись на Агорі — усіх їх 501, — займають місця під сонцем на лавках, вкритих рогожами. Перед ними два підвищення: одно для обвинувача, одно для обвинувачуваного.

Ми вже знаємо, як відбулася розправа над Сократом: після принесення жертви, канцлер прочитав оскарження, обвинувач пояснив його, а Сократ підвівся, щоб відповісти. Коли обидві сторони вислухано, тоді судді поставили питання: „Сократ винен?” — Більшістю тридцяти голосів сказано: „Так!” Залишилося — виміряти кару. А був звичай, що засуджений сам міг висунути пропозицію. Сократ глумливо запитався: „Чи не могло б громадянство своїм коштом годувати його?”

Ми вже знаємо, як це все закінчилося: Сократа засудили випити цикуту.

За дверима келії — тридцять молодців у слізозах. Келійник приносить цикуту в чаші. Критон питав Сократа — як він хоче бути похованим, а Сократ відповідає: „Як самі хочете, якщо зможете сколоти мене і я не висмікнусь вам із рук! — I, сміючись, додав: „Не вдасться мені, о, приятелі, переконати Критона, що я — Сократ, той самий, що ось тут бесідує з вами й розпоряджає всіма справами, про які гово-

рить. А він не перестає вірити, що Сократ це той, що незабаром буде трупом. Блаженний між блаженних, це для нього виходить таке, що я говорю, аби говорити.

Після того, коли Сократ скупався, келійник передав йому отруту. „Приятелю мій, — сказав Сократ, — що маю тепер робити?”

Випивши, пройдись довкола по кімнаті, поки не відчуєш ваготи в ногах, а тоді покладешся і зело вже само свое зробить”.

Сократ узяв чашу, о, з правдивою радістю, і не затремтів, і на виду не змінівся, і, помолившись богам, щоб благословили його мандрівку, одним душком, не виявивши несмаху, випорожнив чашу до дна.

Більшості з нас до цієї хвилини вдавалось сяк-так стримуватись від плачу, але, коли ми побачили, як він випив, — тоді не втрималися. І закрив я свою голову й заплакав над собою: очевидно, що не над ним я плакав, а своє горе оплачував, що такий приятель покинув мене. А Критон ще перше, ніж я, не мігши втримати плачу, піднявся, щоб іти геть. Аполлодор вибухнув таким лементом, що нікого з нас приявив, крім Сократа, не було, щоб йому серце не рвалося. А Сократ: „Що це за диво, — сказав, — о, другі? Не з інших причин казав я віддалити жіноцтво, як лише на те, щоб не чинили тут оції веремії. Та й чував я таке, що з словами щасливих побажань треба вмирати. Тож, кріпіться, будьте спокійні і сильні”.

„І ми, слухаючи його, засоромились і перестали плакати. Він, пройшовшись трохи по кімнаті, сказав, що ноги у нього обвагітніли, і поклався горілиць, як порадив йому келійник. А той час від часу обмацуває його ноги і стопи. Натиснувши сильно одну стопу, спітався — чи він це відчуває. Сократ відповів, що — ні. Потім ішо натиснув йому ноги. І так, посувуючи рукою усе вище, показував нам, як він холодніє й дерев'яніс.

І це було востаннє, коли ми почули його голос: „Критоне, ми винні Асклепіові когута. Дайте ж його йому, та не забудьте” — „Так, — сказав Критон, — це буде виконане. Та подумай, чи не масш чого іншого сказати”. — На це питання Сократ уже нічого не відповів. Критон закрив йому уста й очі.

З твору Августа Валенсена: Профілі Платона, Картезія, Паскаля, Бер'гсона, Бльонденеля, — цей вимок переповів

М. Острівeràх